

GELOOF, HOOP EN LIEFDE IN DE PROTESTANTSE KERK

Petrus

Bright Richards

**OPEN ARMEN
VOOR WIE ALLES
VERLOREN HEEFT**

Vluchtelingen in
Griekenland

**EEN KIL
ONTHAAL**

Martha Osborn

**'IK MOEST
INBURGEREN
IN DE KERK'**

№ 20 | DECEMBER 2022

**Protestantse
Kerk**

Petrus

Soms doet de kerk denken aan Petrus, die visser, vriend en volgeling van Jezus. Sterk als een rots en tegelijk zwak en feilbaar. Net zoals de mensen in de kerk: soms moedig, soms overmoedig, soms te voorzichtig. Meer inspiratie? Meld je dan aan voor de wekelijkse e-mailnieuwsbrief: petrus.protestantsekerk.nl/nieuwsbrief

6
Bright Richards:
activist op het podium

18
Eerst alleen soep,
nu dagelijks een open kerk

20
Matthias en Jan over leven,
dood en hoop

Bestel gratis!
Met de adventskalender leef je toe naar Kerst.

» petrus.protestantsekerk.nl/adventskalender

Steek jij ook graag kaarsen aan als er mensen komen eten? Voor de gezelligheid tijdens donkere dagen, of omdat je met Advent elke week een volgend kaarsje brandt? Het voelt hoe dan ook extra welkom, zo'n sfeervol gedekte tafel. 'Aan tafel!', het jaarthema van de Protestantse Kerk, is een uitnodiging voor iedereen. Kerst herinnert ons daaraan: God komt dicht bij mensen. En iedereen is welkom, niemand uitgezonderd. Maar wees eerlijk, voelen anderen zich ook welkom in jouw leven, of in de kerk? Soms voelen mensen zich (een tijdje) niet thuis (pag. 26). Ds. Annelies Jans oppert om deze Kerst eens bij andere hokjes naar binnen te kijken (pag. 24). En sommige mensen zetten een stap extra om anderen zich welkom te laten voelen. Zo wijst geestelijk verzorger Roelie Reiling op de talenten van mensen met een verstandelijke beperking (pag. 57), bedacht de piepkleine Protestantse Gemeente Earnewâld hoe ze voor het dorp relevant kon blijven (pag. 58) en helpt taalmaatje Hans van der Laan vluchtelingen met inburgeren (pag. 34). Alsof ze de kaarsen aansteken voor wie maar wil aanschuiven.

Marusja Aangeenbrug
Hoofdredacteur *Petrus*

68
Teruggeduwd
de zee op

Stuur ook een kaartje
naar Den Haag!

Verder in dit nummer:

- 17** De kerstnachtdienst: van nul tot nu
- 23** Vechten, en dan biechten
- 30** Frank van Essen over de schatkist van het Liedboek
- 33** Dieteke Timmer over haar mooiste lied
- 34** Dolma uit Deventer
- 36** Anja de Jong: 'Amen, ik laat het los'
- 40** De kerk in of juist eruit?
- 45** Wereldvragen in Taizé
- 46** Door natuur en geschiedenis rond Oosterbeek
- 51** De kerk van Geerke Visser
- 52** De taxichauffeurs van de kerk
- 62** Op bezoek in een vluchtelingentent
- 64** Op Adem kreeg de Jongerenprijs
- 80** 7x kerstnachtdienst

Deze kerkstoel staat voor wat je in de kerk kunt ervaren: geloof, steun, twijfels, rust. Hij kan in de kerk staan, maar ook in het bos, of in een winkelstraat. Waar staat jóúw stoel?

Wat herken je in Petrus?

"Niet veel. Hij lijkt overmoedig, maar als puntje bij paaltje komt laat hij het afweten. Zo ben ik niet. Ik sta voor wat ik geloof."

Wat zou jij doen tijdens de storm op het meer?

"Ik weet dat een storm weer overgaat, ik zou meebewegen met de golven. Ik ben niet zo snel in paniek. Stormen zullen er altijd komen, beweeg dus mee met de omstandigheden."

Welke woorden van Jezus bieden jou hoop als het moeilijk is?

"Komt tot Mij, allen, die vermoeid en belast zijn, en Ik zal u rust geven", Matteüs 11:28."

Zou jij een visser van mensen kunnen zijn?

"Visser zijn is heel actief, dat is echt je hengel uitgooien. Dat is niet zo mijn roeping. Ik ben meer een herbergier: mensen zich welkom laten voelen."

Wie is een rots in jouw leven?

"Dat was mijn vader, hij is onlangs overleden. We snapten elkaar heel goed en hadden veel aan elkaar. Ik heb veel van hem geleerd. Dat mee kunnen bewegen heb ik van hem. Je neemt het leven zoals het komt."

Martha Wagteveld-Osborn (48) is lid van de Westerkerk in Kampen. Op pag. 28 lees je hoe Martha, die op 32-jarige leeftijd tot geloof kwam, zich in de kerk lang een vreemde eend in de bijt heeft gevoeld.

5 vragen

Petrus
& Martha

Hij zit **bij ons aan tafel**,
Hij deelt met ons zijn brood,
zijn God is onze Vader,
Hij is een huisgenoot.

Uit het kerstlied 'Nu gaat de hemel open',
geschreven door Hans Bouma, melodie: Louis van Dijk.

Visser & Visser

Twee vissers van mensen, de predikanten Paul Visser (Maranathakerk Rotterdam-Zuid) en Rob Visser (Protestantse Gemeente Vuren), ontmoeten bekende Nederlanders. Ze gaan in gesprek over geloven, de kerk en de samenleving.

*'Ik wil water uit mijn
rots laten stromen'*

'Wij zijn de gemeenschap'

Vluchtelingen, mensen die alles verloren hebben: daarmee voelt hij zich verbonden. Zelf raakte Bright Richards ook bijna alles kwijt, hij was zelfs zijn leven niet zeker. Rob Visser en Paul Visser leren van de bevlogen Liberiaanse theatermaker hoe belangrijk het is om dan vertrouwen te krijgen van mensen.

De posters aan de muur vertellen zijn eigen geschiedenis. Het zijn aankondigingen van theatervoorstellingen die Bright Richards maakte. Over hoe hij zijn oude leven in Liberia moest achterlaten, hoe hij als vluchteling

in Nederland kwam, en hoe hij nu anderen helpt om hun weg te zoeken. En zijn ideeën zijn nog lang niet uitgeput. In het kantoor van zijn organisatie New Dutch Connections in Utrecht vertelt hij over een filmvertoning met

een actrice uit Oekraïne, over de theatervoorstelling Future Citizens met vluchtelingen, en over een theaterstuk-in-de-maak waarin hij de link legt tussen de aardbevingen in Groningen en de olieproblemen in Nigeria. >

Paul Visser

Geboren: 24 januari 1959, Epe.

Gemeenten: Aalburg, Harderwijk, Bergambacht, Den Haag, Amsterdam, Rotterdam-Zuid (Maranathakerk).

Rob Visser

Geboren: 17 december 1951, Den Haag.

Gemeenten: Deil/Enspijk, Holten, Apeldoorn, Amsterdam.

Emeritaat: januari 2018, maar nog actief als predikant in Vuren.

Niet verschuilen

Richards, die zelf vluchtte tijdens de burgeroorlog in Liberia, ervaart een sterke verbondenheid met mensen die alles verloren hebben. Met Future Citizens wil hij vluchtelingen een nieuwe kans geven. De theatervoorstellingen vinden vaak plaats in samenwerking met bedrijven en kerken. Vijf ambitieuze nieuwkomers vertellen op het podium wat ze hopen van een nieuw leven in Nederland. Een acteur en een muzikant vertolken het verhaal van iemand die al werk gevonden heeft. Het publiek kan contact leggen met de nieuwkomers. "Wat heel bijzonder is: 50 procent van deze mensen krijgt binnen zes maanden een baan." Hij laat een appje zien: "Kijk, deze jongen is nu onderzoeker aan de Hogeschool van Amsterdam. In de zaal zat een student die hem koppelde aan een docent." De gelijkenis over de barmhartige Samaritaan inspireert hem. "Misschien heeft Jezus dat verhaal heel bewust gekozen. Iemand heeft hulp nodig, maar hij kán niet eens om hulp vragen. Als niemand handelt, gaat hij dood. Het is aan ons of wij iets doen."

De theatermaker heeft vaak contact met vluchtelingen en was in Ter Apel toen daar honderden mensen buiten moesten slapen. Hij vindt het te makkelijk om je te verschuilen achter instanties of politiek. "Wat zouden we doen als het COA en de IND er niet waren? Wij zijn de gemeenschap."

"Het lijkt wel alsof er momenteel allerlei verbindingen wegvallen tussen mensen", analyseert Rob Visser de onrust over de vluchtelingenopvang. Dat herkent Richards: "Toen ik opgroeide, stond er altijd extra eten op tafel, want je wist nooit wie er langskwam. Misschien zijn wij dat niet meer gewend. We zijn druk met

opschalen en afschalen, maar houden geen rekening met het onverwachte." Tegelijkertijd begrijpt hij dat er in sommige plaatsen onrust is over de opvang van vluchtelingen. "Als je 300 mensen onderbrengt in een dorp van 3.000 inwoners, dan voelen mensen zich overvallen. Je kunt niet tijdens een crisis ineens draagvlak verwachten, het is iets waar beleidsmakers continu in moeten investeren."

Groot publiek

Richards carrière begon al toen hij op zijn 12e op het podium stond in de kerk. Hij deed mee met het kinderkoor van zijn tante en moest de tekst van Psalm 1 uit zijn hoofd leren. "Blessed is the man that walketh not in the counsel of the ungodly", citeert hij uit de King James-vertaling, en in rap tempo volgt de rest. "Ik vond die tekst schitterend. En: ik had een publiek van meer dan drieduizend man."

"Je hebt dus een heel gezond zelfbewustzijn meegekregen", constateert Paul Visser. "Ja, ik werd al op jonge leeftijd gezien als iemand die waardevol was", reageert Richards. "De kerk was een veilige, liefdevolle plek waar ik me artistiek kon ontwikkelen." Toen hij wat ouder was, ging hij werken voor de televisie en had hij een eigen theatergroep. Nog voor hij 20 was, kon hij niet meer over straat zonder herkend te worden. Toen op 24 december 1989 de burgeroorlog uitbrak, werd het steeds gevaarlijker. Veel collega's werden ingelijfd door het rebellenleger. Op een dag wilden rebellen hem doodschieten. Maar: "Een toevallige voorbijganger herkende mij en smeekte voor mijn leven. Hij had dat niet hoeven doen, hij had omgebracht kunnen worden." >

*'Het is aan óns
of wij iets doen'*

Bright Richards

Bright Richards (1969) is acteur, theatermaker en schrijver. Gevlucht voor de burgeroorlog in Liberia, belandde hij in 1991 in Nederland. Hij volgde de Toneelschool in Arnhem en speelde in diverse producties en gezelschappen. Zijn stichting New Dutch Connections helpt nieuwkomers in Nederland verder. De stichting ontving diverse prijzen en onderscheidingen. Hij is getrouwd en vader van drie kinderen. Regelmatig bezoekt hij kerkdiensten in de Janskerk in Utrecht.

Vertrouwen

Op aandringen van zijn familie vertrok Bright op zijn 24e naar Europa. Hij pakte het vliegtuig van Monrovia, de hoofdstad van Liberia, naar Schiphol. "Schrok je niet?", vraagt Rob Visser zich af. "Een totaal andere cultuur, en ineens was je geen beroemdheid meer." Richards: "Ik was vooral blij dat ik leefde. Ik ben in een fabriek gaan werken, ik deed van alles."

Maar de jonge acteur kon niet zomaar aarden. "In Liberia kreeg ik vertrouwen van mijn publiek, in Europa voelde het alsof men je eerst het vertrouwen af probeert te nemen. Mensen zien je niet als iemand die waardevol is, maar als een profiteur."

Lange tijd hield hij vast aan het idee dat hij weer terug zou gaan naar Liberia. "Tot iemand vroeg: 'Bright, wat wil je doen met je toekomst?' Ik realiseerde me dat ik niet meer in mijn eigen toekomst geloofde. Ik was het vertrouwen in mezelf kwijt."

Dat veranderde toen hij in 1993 in Nijmegen het festival Circus Colourful City mocht presenteren. Hij lacht hard als hij eraan terugdenkt: "Ik begroette de mensen met: 'Hooggehuurd publiek!' Op dat podium voelde ik weer de energie die ik als 12-jarige had. Toen wist ik: als dit lukt, kan ik ook in Nederland mijn vak uitoefenen. Dat is de magie van vertrouwen: mensen hadden mij een kans gegeven, terwijl ik nog niet zo goed Nederlands sprak."

Opgepakt

Vertrouwen kan het verschil maken voor een mens. Door zijn eigen ervaring als vluchteling ziet hij dat haarscherp. Hij vertelt hoe hij jaren geleden met zijn vrouw Margriet en hun dochtertje van 2 op vakantie in Tunesië zag hoe een West-Afrikaanse jongen die daar studeerde, werd opgepakt door de politie. De jongen wilde een Nederlands gezin bezoeken, maar had problemen gekregen met de bewaker van het hotel toen bleek dat hij Arabisch verstond. "Ik ben opgegroeid in een dictatuur, in mijn hoofd speelde zich meteen een film af: als deze jongen wordt meegenomen, zijn wij geen getuige meer van wat er met hem gebeurt. Dus ik zei tegen de politie: 'Als jullie hem meenemen, stap ik ook in.'"

Hij lacht hard: "De politie dacht waarschijnlijk: twee donkere jongens, geen probleem. Maar toen zei mijn vrouw: 'Dan ga ik ook mee.' Ook zij stapte in, met ons dochtertje. Toen zei dat Nederlandse gezin: 'Wij gaan ook mee.' Ineens zat de politieauto helemaal vol." De politie droop uiteindelijk af.

De Vissers lachen om het verhaal. Maar dan zegt Paul Visser serieus: "Dit verhaal heeft een eigen kracht. Juist door dit betrokken en kordate optreden houd je ons een spiegel voor: hier gaat het om."

Door genade

"Je hebt veel meegemaakt, maar je lijkt oeverloos optimistisch", merkt Rob Visser op. "Het lijkt wel alsof je je door het leven schatert." Richards glimlacht, maar brengt ook nuance aan: "Waar veel licht is, is ook veel schaduw. Ik beweeg de hele tijd tussen die twee."

"Het is eigenlijk een wonder dat het gelukt is om hier een leven op te bouwen", vindt Paul Visser. "Dat vraagt een groot doorzettingsvermogen." Richards: "Pas in Nederland heb ik weer ruimte gekregen voor reflectie. In Liberia moest ik elke dag overleven. In het contact met anderen heb ik mezelf teruggevonden. Op de Toneelschool leerde ik dat ik best mocht nadenken over mijn toekomst."

"Oorlog verandert een mens", denkt Rob Visser. "Je wordt beroofd van je individualiteit." Dat beaamt Richards: "Je gaat alles anders zien. Je bent bereid je waardigheid op het spel te zetten om je naasten te redden." Ook na de oorlog houdt het niet op, weet hij: "Mensen die de burgeroorlog in Rwanda hebben meegemaakt, hebben vaak moeite om het Onze Vader te bidden. Ze stoppen bij: 'Vergeef ons onze schulden, zoals ook wij vergeven ...' Dat gaat te ver, dat is veel te diep." Paul Visser: "Al die woorden die wij zo makkelijk zeggen, krijgen ineens een heel ander gewicht." "Ik heb vaak het gevoel dat ik veel mazzel heb gehad", vindt de acteur. "Als het te zwaar wordt, ervaar ik: nu word ik gedragen." Wat hij fascinerend vindt: "Zelfs Jezus kon het kruis niet alleen dragen. Hij kreeg hulp van Simon van Cyrene."

"Zoals jij het vertelt, zeg je dat Jezus eigenlijk een 'geluksvogel' was en kon worden wie Hij is doordat Simon van Cyrene op dat moment voorbijkwam. Blijkbaar ervaar je dat zelf ook zo", glimlacht Paul Visser. "Ja, echt", beaamt

Bright. "Ik heb het gevoel dat ik leef door genade. Ik had dood kunnen zijn, maar ik leef nog."

"Zoals jij het vertelt, zeg je dat blijkt Jezus eigenlijk een 'geluksvogel' was en kon worden wie Hij is te zijn doordat Simon van Cyrene op dat moment voorbij kwam. En blijkbaar ervaar je dat zelf ook zo", glimlacht Paul Visser. "Ja, echt", beaamt Bright, "ik heb het gevoel dat ik leef door genade. Ik had dood kunnen zijn, maar ik leef nog."

Niet meer bang

"Je schrijft ook gedichten," weet Rob Visser, "welk gedicht vat jouw denken samen?" Richards draagt er een voor:

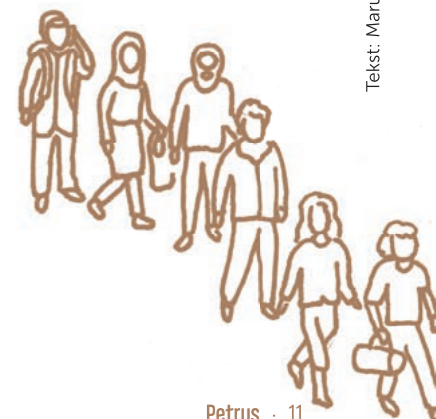
*Ik wil mij niet meer opsluiten,
opsluiten vanwege alles wat ik moeilijk vind om te vertellen.
Ik wil niet meer rennen,
rennen voor een wereld die ik niet meer begrijp.
Ik wil mij niet meer verbergen,
verbergen voor wie ik ook ben.
Ik wil niet meer bang zijn,
bang zijn voor mijn donkerte,
bang zijn voor de nacht,
bang zijn om door mensen verstoten te worden.*

*Als de wereld mij vreemd vind,
laten ze mij vreemd vinden.
Ik wil al mijn lang gesloten kamers binnentreden.
Ik wil het onbekende ik omhelzen.
Ik wil water uit mijn rots laten stromen,
licht uit mijn donkerte laten schijnen.
Ik wil mijn gekronkelde wegen recht maken,
mijn vieze rivieren zoet maken.
Ik wil vliegen als een duif.*

"Prachtig", zegt Paul Visser. "Als dominees zeggen wij dan 'amen'", voegt Rob Visser toe. 🐦

» newdutchconnections.nl/future-citizens

*'Ik zei tegen
de politie:
als jullie hem
meenemen,
stap ik ook in'*

Soms kom je op onverwachte plaatsen geloof, hoop en liefde tegen. Predikant en EO-radiopresentator **Elsbeth Gruteke** viste de volgende tips op. Kijk voor meer op petrus.protestantsekerk.nl/opgeivist.

Podcast Bidden Onderweg

Er zijn steeds meer podcasts die je helpen om de dag met God te beginnen. De podcast Bidden Onderweg wordt gemaakt door het platform Ignatiaanse Spiritualiteit. Lezingen uit het oecumenische leesrooster worden omlijst door mooie muziek en een paar vragen of suggesties. Een podcast met veel rust en stilte, die ruimte laat voor je eigen gedachten of gebed. Je kunt thuis op je vertrouwde plek luisteren, maar ook onderweg. Een goed begin van je dag.

Foto: Karolina Grabowska/Pexels

Cd The Writings

De nieuwste cd van David Lang bevat zes composities over vijf teksten uit het Oude Testament: Prediker, Ester, Hooglied, Ruth, Klaagliederen en nog een keer Prediker. De teksten passen bij joodse feestdagen. David Lang schreef de stukken in opdracht van Carnegie Hall in New York en het Nederlands Kamerkoor. Het zal je niet verbazen dat zijn muziek in ons land goed ontvangen wordt. Wij houden van minimal music, denk maar aan de populariteit van Arvo Pärt en Philip Glass. In de zes bijzondere werken klinken meditatieve klanken en worden teksten en melodietjes herhaald, zoals dat hoort in minimal music. Daarmee roept Lang een andere wereld tevoorschijn.

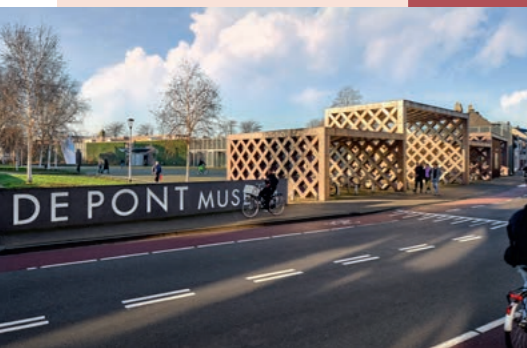
Foto: Peter Serling

Museum De Pont

Moderne kunst is voor mij vaak een vindplaats van geloof, hoop en liefde. Hedendaagse kunstenaars schuwen de actualiteit niet en geven daar hun eigen invulling aan. Nogal eens word ik geraakt door hun interpretaties. Museum De Pont in Tilburg is een prachtig museum waarin je door grote zalen langs moderne kunst dwaalt. Er zijn wisselende tentoonstellingen en er is een vaste collectie. Het is een verrassend museum, soms stoot de kunst je af en soms word je opeens getroffen door een beeld.

» depont.nl

Abdij Koningsoord

De zusters trappistinnen in Oosterbeek hebben een paar jaar geleden op hun mooie terrein een natuurbegraafplaats geopend. De bosrijke omgeving van abdij en begraafplaats is een mooie plek voor een wandeling. Je loopt er vanaf station Oosterbeek via een schilderachtig weggetje naartoe. Op het terrein is een eenvoudig kapelletje waar je even kunt uitrusten of een kaarsje kunt aansteken. Je bent ook welkom om aan te sluiten bij de gebeden van de zusters in de prachtige kapel. Gewoon even aanbellen bij de abdij.
» koningsoord.org

Boek Niets ontgaat ons

Niet voor niets is Janke Reitsma met dit boek genomineerd voor de Hebban Debuutprijs 2022. Een boek over een disfunctioneel gezin vanwege een moeder met een bipolaire stoornis, waarin een gehandicapt kind wordt geboren dat maar kort zal leven. Het heeft alles in zich om deprimerend te worden, maar toch geeft dit verhaal hoop. Niet vanwege een happy end of een christelijk sausje. Wel omdat je achterblijft met het gevoel dat er een stroom van goedheid door het boek loopt. In alle uitzichtloosheid en lijden – en dat is er volop – zit een kern van hoop en de mogelijkheid van een nieuwe kans.

Bijbelcommentaar Numeri

Jonathan Sacks (1948-2020) was van 1991 tot 2013 opperrabbin van het Verenigd Koninkrijk. Hij was ook een zeer inspirerend schrijver. De afgelopen tijd verschenen zijn commentaren op Genesis, Exodus en Leviticus, en onlangs op Numeri – een zeer inzichtgevend boek. Waarom wisselen de wetten en geschiedverhalen over Israël elkaar af? Hoe zit het met Bileam en de pratende ezel? En waarom is Mozes in Numeri zo anders dan in de eerdere boeken? Sacks bespreekt het allemaal en maakt het heel actueel: hoe wordt een volk tot een echt volk waar gerechtigheid heerst? Dit jaar dienden dezelfde thema's zich aan: populisme in de politiek en polarisatie in de samenleving. Sacks geeft geen directe antwoorden, maar helpt je de laag onder deze vraagstukken te doorgronden. Ik overweeg een preken-serie over Numeri en ik ben vast de enige niet.

Werkelijk, Ik verzeker je, toen je jong was deed je zelf je gordel om en ging je waarheen je wilde, maar wanneer je oud wordt zal een ander je handen grijpen, je je gordel omdoen en je brengen waar je niet naartoe wilt.' Met deze woorden duidde Hij aan hoe Petrus zou sterven tot eer van God. Daarna zei Hij: 'Volg Mij.'

Johannes 21:18-19

Het is een korte tijd na Jezus' dood en opstanding. Jezus is twee keer aan de leerlingen verschenen en ze hebben zelfs al de heilige Geest van Hem ontvangen (Johannes 20:22). Toch staan ze nog niet 'in vuur en vlam'. Sterker nog, ze gaan over tot de orde van de dag, door hun oude beroep als visser op te pakken. En juist daar, bij het meer, ontmoeten ze Jezus weer. Tot drie keer toe be vraagt Hij Petrus over

zijn liefde voor Hem. En vervolgens spreekt Hij onheilspellende woorden over een moment waarop Petrus elke vorm van controle zal moeten afstaan. Toen Johannes zijn evangelie schreef, was Petrus inderdaad de martelaarsdood gestorven. De overgave waar Jezus in de verzen net voor dit tekstgedeelte om vroeg, had hij dubbel en dwars bewezen.

1

Controleverlies of overgave:
wat is volgens jou het verschil?
Welke past beter bij jouw
ervaringen op dit moment?

2

Leven en dood komen in deze tekst dicht bij elkaar.
Wat voor licht werpt de opstanding van Jezus op
zijn woorden aan Petrus? Wat betekent dit voor jou,
juist in deze tijd voor Gedachtenisondag?

De *Bijbel met bijdragen over geloof, cultuur en wetenschap* is de eerste bijbel die je houvast geeft bij het omgaan met ingewikkelde kwesties uit deze tijd. Denk aan vragen rond duurzaamheid, armoede, rijkdom en bezit. Het boek biedt driehonderd betrouwbare inzichten bij de bijbeltekst uit de NBV21, geschreven door zestig wetenschappers.

» shop.bijbelgenootschap.nl

Tekst: Anne-Mareike Schol-Wetter/Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap

'Je zegt 'ja' voor de rest van je leven.
Maar je zegt ook tegen God dat je elkaar
trouw belooft in goede en kwade dagen.
Dat maakte het heel emotioneel.'

Marjet Timmerman en Tijmen Visscher uit Genemuiden zijn op 24 juni getrouwd in het oude kerkje in IJhorst. Ds. Heutink uit Katwijk, familie van de bruid, leidde de dienst. Marjet en Tijmen zijn beiden lid van de Hervormde Gemeente Genemuiden. "Ik ben blij dat we ons geloof mogen delen", zegt Marjet. "We willen het huwelijk samen doen, ook in ons geloofsleven. Dat vind ik heel bijzonder."

Tekst: Marusja Aangeenbrug | Foto: Leonard Walbot

Petrus

Bewust toelev naar Kerst?

Bestel gratis via

[petrus.protestantsekerk.nl/
adventskalender](https://petrus.protestantsekerk.nl/adventskalender)

Vindplaats van
geloof, hoop en liefde

Protestantse
Kerk

Maak kennis met Appostel

Al uw kerkzaken
in één app

Meer weten?
Scan deze QR-code
voor de **video!** Ontdek
binnen één minuut de
mogelijkheden van
Appostel

Doneren,
collecteren,
informer
en meer!

Alleen
beschikbaar
voor PKN-
gemeenten

Product
van
SKG

Available on the
App Store

ANDROID APP ON
Google Play

appostel

Kerstnachtsdienst: ooit verboden, nu geliefd

Ooit werd Kerst helemaal in de ban gedaan. Nu start het feest al op de avond voor Eerste Kerstdag. Waar komt die kerstnachtsdienst eigenlijk vandaan?

Het jaar is vermoedelijk 381, de datum 6 januari. In de vroege ochtend zingt een groep christenen een bekende psalm: 'De Heer is mijn herder ...' Na een nachtwake in Bethlehem zijn ze in processie naar Jeruzalem getrokken om de geboorte en epifanie (verschijning) van Jezus te vieren. Egeria, een pelgrim uit Zuid-Europa, schrijft erover in het verslag van haar bedevaartstocht.

Kerstnachtsmis

Hoewel paus Julius I in de vierde eeuw de 25e december markeert als geboortedag van Jezus, is het dan nog geen belangrijke feestdag. De sterfdag van Sint Anastasia, op dezelfde dag, is dat wel. Langzaam maar zeker vloeit de nachtwake voor deze heilige over in een 'kerstnachtsmis' voorafgaand aan de missen op Jezus' geboortedag.

In de middeleeuwen wordt de kerstnachtsdienst een volksfeest. Vooral armere middeleeuwen voelen zich aangesproken door

Jezus' nederige geboorte. Daarop inspeland krijgt Franciscus van Assisi toestemming van de paus om in 1223 de eerste levende kerststal te maken.

In de ban

Na de Reformatie lijkt de kerstnachtsdienst in Nederland een stille dood te sterven. De Dordtse Synode van 1574 doet de viering van Kerst zelfs helemaal in de ban. Calvijn leest het kerstevangelie bewust op de zondag vóór 25 december. Maar onder druk van het volk keert Kerst in 1578 alweer terug in de protestantse liturgie.

Pas halverwege de twintigste eeuw komt ook de kerstnachtsdienst terug, misschien door een hernieuwde behoefte aan rituelen, of door invloeden uit het buitenland. Hoe dan ook hoort deze kerkdienst er voor veel mensen weer helemaal bij.

» **Kijk op pagina 80 voor
bijzondere kerstnachtsdiensten.**

Kerk & historie

ca. 381

Egeria woont de nachtwake bij in Bethlehem.

1223

Franciscus van Assisi houdt een speciale viering in de nacht voor Kerst, bij de eerste levende kerststal in een grot in Italië.

1574

Na de Reformatie schaffen de protestanten de viering van Kerst helemaal af.

20^e/21^e eeuw

Steeds meer kerstnachtsdiensten in Nederland.

Tafelen

Een kopje koffie na de dienst, een kerkenraadsvergadering, een maaltijd voor de buurt, catechisatie met tieners ... Wat gebeurt er aan al die tafels in kerken in heel Nederland?

Jaarthema:
Aan tafel

Hollandse pot in de Bijlmer

Aardappels met jus, groenten en kip. Vandaag koken de Ghanese en Oegandese koks op z'n Hollands. Het is maandagochtend in kerkcentrum De Nieuwe Stad in Amsterdam-Zuidoost en mama Beatrice, Innocent en Elianne Schultz (vlnr) zijn aan de slag voor de Soup Kitchen. De lutherse diaconie en de internationale kerk Treasures maken hier dagelijks gratis warme maaltijden voor zo'n 20-30 mensen. Op vrijdag komen daar ook nog eens 160 voedselpakketten bij.

De koks bereiden al jaren maaltijden. Bij de Ghanese voorganger van Treasures, Raffic Osman, speelden in 2014 voortdurend twee woorden door zijn hoofd: soup kitchen. De stem van God, zo stelde hij vast, en hij begon met het wekelijks uitdelen van soep aan mensen met een krappe beurs. Treasures is een kleine gemeente met leden uit vooral Ghana, Suriname en Nigeria. Op zoek naar een nieuwe locatie kwam de gemeente terecht bij De Nieuwe Stad. "Wij hadden ruimte beschikbaar op maandagmiddag", vertelt Elianne, diaconaal werker van de lutherse gemeente. Het leverde beide kerken extra bezoekers op. Eters arriveerden eerder om aan te haken bij een lutherse activiteit, en de bezoekers van die activiteiten bleven hangen voor de maaltijd.

'Dit is blijkbaar wat God van ons vraagt'

Corona bracht alles in een stroomversnelling. Professionele hulpverleners hoorden dat de kerken maaltijden aan huis bezorgden. Binnen twee weken lag er een lijst met 200 adressen. Dat was even schrikken, maar Raffic en Elianne constateerden: "Dit is blijkbaar wat God van ons vraagt. Toen ook dakloze mensen ontdekten dat ze hier konden eten, besloten we om de kerk dagelijks open te stellen."

Het blijft niet bij de dagelijkse warme maaltijd, zegt Elianne. "We helpen als mensen problemen hebben." Bijvoorbeeld met de asielprocedure of met brieven in ambtenarenjargon. Zo nodig gaan ze in gesprek met de burgerlijke gemeente of andere instanties. De samenwerking met Treasures blijkt onmisbaar. Voorheen kwamen er amper buurtbewoners naar de activiteiten van de lutherse gemeente. "Blijkbaar was de drempel te hoog. Bij migrantenkerken kloppen juist veel mensen met problemen aan. Raffic legt mij dingen uit die ik niet kan plaatsen. En ik help hem om de weg te vinden in het Nederlandse systeem."

Oud & jong

Twee generaties, samen in de kerk. In deze rubriek stellen een jonger en een ouder gemeentelid elkaar pittige vragen uit het spel Tafelgesprekken.

‘Verdriet is een uiting van liefde’

Jan:

‘Dingen die mooi zijn, kosten nu eenmaal moeite’

Matthias Nagel (17) en Jan van Bommel (83) hebben weinig nodig om de diepte in te gaan. Zelfs als het gesprek over leven en dood gaat. Ze praten over de schepping, verwondering, het mooie van verdriet en de vraag wanneer een leven voltooid is.

Terwijl Matthias en Jan in de kerkbanken schuiven, kan voormalig hoogleraar Jan het niet laten om wat te vertellen over de bijzondere historie van de kerk. Op deze plek in Maarssen heeft sinds de achtste eeuw een kerk gestaan. De huidige Dorpskerk is de derde, een eenbeukige kruiskerk uit 1519 die vele verbouwingen onderging. Dat heeft het karakter niet aangetast. Integendeel, het laat juist goed zien wat voor moois er kan ontstaan als oud en jong samenkomen.

Openheid

Ondanks hun leeftijdsverschil is dit zeker niet de eerste keer dat ze elkaar spreken. Jan heeft Matthias wiskundebijles gegeven op de middelbare school. Ondertussen spraken ze over van alles en nog wat. Dat blijkt: ook nu gaan ze meteen in discussie over welke rol het geloof nog speelt in onze tijd. Jan ziet vooral desinteresse, terwijl Matthias onder leeftijdsgenoten juist

openheid voor het geloof ervaart. Maar ze zitten nu bij elkaar voor een gesprek over leven en dood: het thema van de nieuwe editie van het kaartspel Tafelgesprekken.

Einstein

Matthias bijt de spits af met het eerste kaartje: “Dit is wel een mooi begin: ‘Waar leef jij voor?’” Daar hoeft Jan niet lang over na te denken: “Het is in de kerkdienst nog gezegd: om God en je naaste lief te hebben als jezelf.” Die liefde uit zich bij Jan in een levenslange verwondering over de schepping: “Die blijft maar groeien. De natuur om ons heen, chemie,

Matthias:

‘Jezus zorgt voor ons, dus het komt hoe dan ook goed’

natuurkunde – het is allemaal fantastisch. Ik ben steeds meer gaan ontdekken dat God achter alles zit. Zelfs iemand als Einstein moest het bestaan van een oerkracht uiteindelijk erkennen. Ik mis die verwondering soms een beetje in de diensten. De eerste hoofdstukken van de Bijbel gaan niet over allerlei problemen, die gaan over de schepping!”

Vijand of vriend

“Een van de dingen die je leert van de schepping is dat het leven niet kan bestaan zonder de dood”, vervolgt Jan. “Maar voor mensen brengt het vaak groot verdriet met zich mee. Ik ben benieuwd, Matthias, naar jouw antwoord op deze vraag: ‘Wat is verdriet? Is het een vijand of een vriend?’”

Matthias denkt even na. “Verdriet ga ik liever uit de weg, het vóelt vaak als een vijand. Maar aan de andere kant betekent verdrietig zijn dat je dingen kunt voelen, dat je je laat raken – eigenlijk is het een uiting van liefde en betrokkenheid. Wat dat betreft is verdriet wel mooi. Het is wat ons mens maakt: dat we dingen kunnen voelen.”

Vertrouwen

“Precies”, reageert Jan. “We zijn geen veredelde zoogdieren, zoals vaak in de wetenschap wordt beweerd. Verdriet kan je helpen om dichterbij Christus te komen, hoe verschrikkelijk het ook kan voelen. Ik merk het in de zorg om onze zoon Gert-Jan, die het downsyndroom heeft. We zijn zo verknocht aan elkaar. Maar hij is nu 51 en zal altijd zorg nodig hebben. We worden daarin steeds weer >

Jan & Matthias

Jan van Bommel (83) was hoogleraar medische informatica en later rector magnificus van de Erasmus Universiteit. Samen met zijn vrouw is hij al meer dan 55 jaar lid van de Ichthus-gemeente in Maarssen.

Matthias Nagel (17) is net begonnen aan de opleiding bestuurs- en organisatiewetenschap aan de Universiteit Utrecht. Sinds vijf jaar is hij met zijn gezin lid van de Ichthus-gemeente, waar hij regelmatig het zingen begeleidt op zijn bugel.

teruggeworpen op ons geloof, op het vertrouwen dat God voor zijn schepping – voor Gert-Jan – zal blijven zorgen. Dat is een worsteling en gaat niet vanzelf. Dingen die echt mooi zijn, kosten nu eenmaal moeite.”

Afscheid

Jan pakt een kaartje met de vraag: ‘Wat voor hoopvol

heb je ontdekt in het leven?’ Matthias: ‘Ik weet nog goed dat ik afscheid moest nemen van mijn opa, ik was toen 10 jaar. Hij zou een erg spannende operatie krijgen die hij misschien niet zou overleven. We waren allemaal verdrietig, maar hij zei: ‘Jezus gaat voor mij zorgen.’ Dat vond en vind ik hoopvol: Jezus zorgt voor ons, dus

het komt hoe dan ook goed.’ Jan beaamt dat: ‘Ik hoop dat ik ooit ook zo mag sterven, verbonden met Jezus.’ Matthias leest het laatste kaartje voor: ‘Wanneer vind jij je leven voltooid?’ ‘Geen idee’, zegt Jan direct. ‘Ik weet niet wat God nog allemaal voor ideeën heeft voor mijn leven. Dat ligt helemaal in zijn handen.’

Tekst: Elze Riemer | Foto's: Leonard Walpot

Pionieren met migranten

Vechten

Zondagochtend. Preek nog even doorgelezen, gebeden, genoten van de rust. Maar tijd om met een verstilde glimlach door de kerk te lopen heb ik niet. “Hey”, groet ik een van mijn niet-Europese gemeenteleden. “Hoe is het?” Hij kijkt me mismoeedig aan en gromt wat. Ik vraag verder: “Niet lekker geslapen?”

Er zit hem duidelijk iets dwars. En dan blijkt hij inderdaad slecht geslapen te hebben. “Ik heb hem verrot getrapt”, schiet het eruit. “Echt, helemaal in elkaar. Tot hij op de grond lag. Overal bloed. Misschien is hij wel dood.”

Oef. Weg glimlach. Dit had ik niet zien aankomen.

“Wát zeg je?” Dan komt de rest van het verhaal. Het was midden in de nacht, hij was samen met z'n vrienden. Ze werden geprovoceerd door een andere etnische groep. Maar hij was niet van plan met zich te laten sollen. Opgegroeid zonder huis en haard in een oorlogssituatie waarin

je alleen jezelf had om te overleven, was hij goed, héél goed, geworden in vechten.

Ik kijk naar zijn gespierde armen. Grijp onwillekeurig naar m'n neus, me voorstellend dat zijn vuist daarop zou landen.

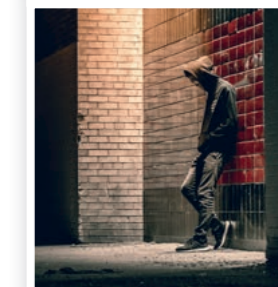
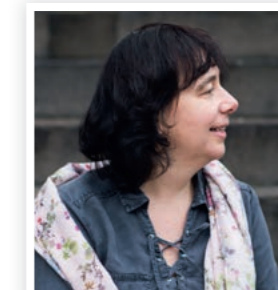
Ik heb hem verrot getrapt. Overal bloed

“Het was niet netjes”, zegt hij dan. Nee, zeker niet, dat ben ik met hem eens. “Heb je een ambulance gebeld?”, vraag ik. Nee, de man was weggerend. Dat lucht me een beetje op. Dood zijn en tegelijk wegrennen, dat gaat niet. Maar serieus is dit wel. Alle radertjes in mijn hoofd draaien. Moet ik hem naar de politie sturen? Wat wil hij met zijn biecht? Moet ik met hem bidden om vergeving? Moet ik spreken over zijn eigen veiligheid, want de andere groep is professioneel crimineel? Dan is het al tijd voor de dienst. Terwijl ik preek, besef ik dat er weinig behoefte is aan zoetsappigheden in de rauwe werkelijkheid van de mensen met wie ik mag optrekken. Maar ook dat Gods woorden wél relevant zijn. Want daar is deze man voor gekomen: om advies, biecht, vergeving en genezing te zoeken. En dat vind ik dan wel weer heel gaaf.

Esther

Zou Petrus zich ook een pionier hebben gevoeld toen hij tijdens zijn zendingsreizen in aanraking kwam met nieuwe mensen en nieuwe culturen? Esther van Schie voelt zich dat in elk geval wel. Ze is predikant voor het landelijk werk onder migranten, zie geloofsinburgering.nl. Ook is ze voorganger van een jonge, internationale gemeenschap in Gouda.

Meer weten over pionieren? Kijk op lerenpionieren.nl.

Foto's: Xander de Rooij, Arisa Chattasa/Unsplash

Een goed gesprek thuis

Het spel Tafelgesprekken is ook te koop voor thuis! Aan de hand van verrassende vragen ga je op een ongedwongen manier in gesprek. Met de code PETRUS krijgen Petrus-lezers 15% korting op de varianten 'Leven & dood', 'Samenleven', 'Feestdagen' en 'Levensverhalen' (normaal € 17,95).

» tafelgesprekken.info

God ♥ buitenbeentjes

Nieuw
Jaartheema:
Aan tafel

Eigenlijk is het jaarthema 'Aan tafel!' een uitnodiging: God roept mensen op om aan te schuiven. Maar is er écht plek voor iedereen? Annelies Jans, predikant in de Amsterdamse Keizersgrachtkerk, daagt je uit tot een experimentje: doe die deur open, stap die drempel over.

In een grote hal kijken kleine groepjes mensen een beetje gespannen voor zich uit. Elk groepje staat keurig binnen de lijntjes van een zwarte rechthoek die met tape op de vloer is geplakt. Zo staan er clubjes met mensen van kleur, queer mensen, joden, moslims, dikke mensen, 60+'ers, en mensen met een beperking. Mag ik je voorstellen aan onze hokjesgeest.

Pijn

Je bent beland in 'Het Grote Hokjesexperiment', een tv-programma dat afgelopen zomer werd uitgezonden door de EO. Een heel rijtje stellingen wordt de hal in geslingerd. Het is aan alle deelnemers om te raden op welk hokje ieder vooroordeel van toepassing is. "Ze zijn zielig", krijgen de mensen met een beperking te horen. "Ze zijn een bedreiging." Hoppa, die is voor de moslims.

Wat dapper en kwetsbaar om daar te gaan staan. Ik (team queer) weet niet of ik het zou durven. "Het doet pijn", zegt iemand. Neuropsycholoog Erik

Scherder legt uit dat afwijzing in onze hersenen precies hetzelfde doet als fysiek pijn hebben. Het doet dus écht pijn. Helaas wisten veel mensen dat allang.

Heilige ruimte

Dan slaat het programma om. Een andere Geest begint te waaien. Er ontstaat ruimte. Letterlijk. Want de hokjes blijken open te kunnen. "Wie woont er in een dorp?" Hup, vanuit allerlei richtingen lopen mensen naar een groot vak in het midden. "Wie verloor er een dierbare?" Hassiba vertelt over het overlijden van haar opa. En Astrid over het verlies van haar man. "Wie is er weleens eenzaam?" Lucas, omdat hij de enige transpersoon op zijn werk is. En Ugbaad, die vaak de enige zwarte moslima is.

Annelies Jans:

*'Er ontstaat ruimte.
Letterlijk'*

Zomaar wordt die ruimte een heilige ruimte: een plek van verbinding waar mensen tevoorschijn durven komen. Een plek waar je niet (alleen) je hokje bent, maar waar je voluit mens bent, én medemens. En dat doet veel met de deelnemers.

Outsider

Het experiment doet een beetje denken aan Kerst: feest van de gedeelde menselijkheid. Want als er iemand is die weet hoe je mens moet worden, is het de Eeuwige zelf wel. In zijn jonge leventje belichaamt Jezus heel wat hokjes: kind van een ongehuwde tienermoeder, dakloze, vluchteling ... God werd outsider. Zijn eerste kraamvisite? Een stelletje herders. Die stonden niet bepaald bekend als 'nette mensen'. Zijn leven lang zal Jezus zelf de buitenbeentjes opzoeken. Bij Hem is ruimte om te zijn wie je ten diepste bent.

Experimentje

Natuurlijk, de geborgenheid binnen de hokjes vieren we, die

is waardevol. Maar, lieve lezers, in welk hokje je ook zit, zullen wij op weg naar Kerst ook een experimentje doen? Even de deur openzetten voor iemand die 'buiten' staat. Of zelf ergens

binnenstappen. Wie weet wie we dan ontmoeten ... Loesje zegt het heel mooi: 'Een hokje is zo erg nog niet, als iedereen erin mag.' Amen!

Aan de slag

Annelies Jans heeft ook een aantal overdenkingen geschreven voor de adventskalender. In deze kalender - op papier of online - vindt u ook liederen, gebeden en citaten. Bestel de kalender gratis en kom iedere dag een stap dichterbij Kerst.

» petrus.protestantsekerk.nl/adventskalender

Is er echt plek voor iedereen?

Je thuis voelen in de kerk, het klinkt zo mooi. Maar lang niet iedereen ervaart het zo. Drie mensen vertellen waarom zij zich lange tijd niet thuis voelden in de Protestantse Kerk en hoe ze toch weer hun draai vonden.

*'Ik mocht niet
zijn wie ik was'*

Jan-Willem Leurgans (44), predikant in de Gereformeerde Kerk Ermelo, voelde zich jarenlang niet welkom in de kerk waarin hij opgroeide. Inmiddels weet hij: "Het is belangrijk dat mensen elkaar liefhebben en accepteren, ook al zijn ze het niet eens."

"Niemand uit de gemeente waarin ik opgroeide, heeft ooit gezegd dat ik niet welkom was. Dat kon ook niet, want ik was nog niet uit de kast gekomen. Maar ik wist wel: hier is geen ruimte voor homoseksualiteit. Ik vond dat pijnlijk om te ervaren: ik mocht niet zijn wie ik was. Ik hield het om verschillende redenen voor mezelf in die tijd. Toen ik als student op kamers ging, was dat een natuurlijk moment om naar een andere gemeente te gaan. Toen ik beroepen werd in mijn eerste gemeente, in de Achterhoek, woonde ik net samen met mijn huidige man. Van tevoren vond ik het spannend: hoe zal men reageren? Maar we voelden ons daar enorm gedragen. Ook in de kerk waar ik nu predikant ben, is het geen discussiepunt. Daarom ervaar ik nu dat er echt gemeenten zijn waar plek aan tafel is voor iedereen. Dat het in sommige gemeenten nog niet zo is, kan heel pijnlijk zijn voor mensen. Ik denk niet dat je het zomaar kunt oplossen dat mensen verschillend denken over bepaalde bijbelteksten. Maar ook al ben je het niet eens: je kunt mensen wél vasthouden en accepteren. Het is heel belangrijk dat mensen ervaren dat anderen in hun kerk naar hen kijken vanuit de liefde van God."

*'Hier raken de preken
aan het dagelijks leven'*

Martha Wagteveld-Osborn (48)

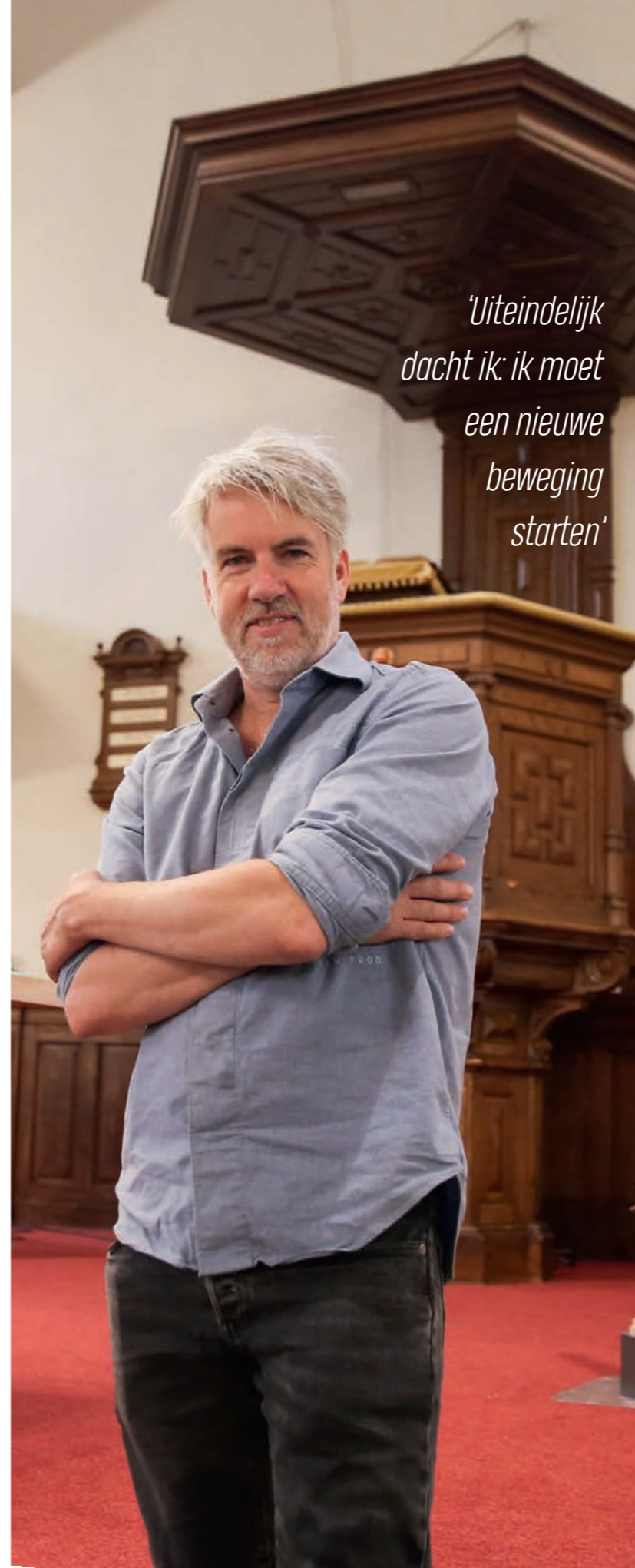
kwam op haar 32ste tot geloof, maar voelde zich in de kerk lange tijd een vreemde eend in de bijt.

“Ik moest echt inburgeren.”

“Ik ben niet gelovig opgevoed. Op 32-jarige leeftijd kwam ik tot geloof in de Jacobikerk in Utrecht, waar ik ook gedoopt werd en belijdenis deed. Ik heb dat ervaren als een thuiskomen bij God. Een allesomvattend gevoel. Maar het heeft lang geduurd voordat ik de weg vond in de kerk. Ik leerde mensen kennen bij wie ik me snel thuis voelde, maar de gebruiken

waren vervreemdend. Ik had bijvoorbeeld niet in de gaten dat ‘Zal ik even beginnen?’ betekent dat de maaltijd wordt geopend met gebed. En dat je als christen ook weleens onaardig kunt zijn, gaf bij mij echt kortsluiting. Ik moest inburgeren. Na zo’n tien jaar Jacobikerk verhuisde ik naar Kampen. Omdat in Utrecht de Jacobi de meest behoudende protestantse kerk is, zochten we in Kampen eerst ook de meest behoudende kerk uit. Daar werd uit de oude berijming gezongen, de Herziene Statenvertaling

werd er gelezen, de ouderlingen waren in zwart. Dat was geen match voor ons. Ik heb vervolgens heel wat kerken bezocht. Het viel me op dat de mensen elkaar hier - anders dan in de Jacobikerk - allemaal kennen. Ze zijn niet per se alert op nieuwkomers. Via via kwam ik bij de Westerkerk terecht. De preken raken aan het dagelijks leven en we zingen mooie liederen. En toevallig wonen we er vlak naast. Ik vind het belangrijk om te kerken in de wijk waar ik woon. Al met al kan ik zeggen dat ik me hier thuis voel.” >

*'Uiteindelijk
dacht ik: ik moet
een nieuwe
beweging
starten'*

Johan ter Beek (53) is kerkelijk opgevoed, maar hij ervoer de traditionele kerkdienst steeds meer als een keurslijf. “De kerk is maar beperkt aangepast aan de snel veranderende wereld.”

“Ik ben opgegroeid binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken en zelfs opgeleid om daarin dominee te worden. Maar de traditionele kerkdienst zag ik steeds minder zitten. Alleen al dat één persoon een toespraak houdt ... Er zijn zoveel andere vormen en visies op kerk-zijn. Voor mij werd de kerk een keurslijf waarin je niet kunt bewegen. Toen bleek dat ik geen dominee of kerkelijk werker wilde worden, kreeg ik mijn papiertje niet. Ik ben niet afgehaakt uit frustratie of onmogelijkheden, de traditionele kerk werkt op veel plekken heel goed. Maar als Protestantse Kerk zijn we maar beperkt aangepast aan de snel veranderende wereld waarin het christelijk geloof een van de vele smaken is. Veel twintigers en dertigers vinden geen aansluiting. Werkend voor de Protestantse Kerk heb ik geëxperimenteerd met apps, spellen en monastieke vormen zoals stadskloosters. Uiteindelijk dacht ik: om echt van betekenis te zijn moet ik een nieuwe beweging starten voor mensen die wél geloven, maar niet binnen bestaande structuren. Dat is ‘Reisgenoten’ geworden, waarin het gaat om het oefenen van christelijke praktijken: samen eten, een ritueel doen, ervaringen opdoen. Niet met een dominee, maar met een reisleader. In mijn woonplaats Zwolle heb ik het al uitgeprobeerd. We gaan het nu landelijk uitrollen. Laatst zei iemand: ‘Mijn kinderen geloven niet meer en ik wil zo graag dat ze bij God en de kerk horen.’ Dan is het mooi als mensen God op andere plekken tegenkomen en in een beweging kunnen stappen.” >

» protestantsekerk.nl/reisgenoten

Frank van Essen (55):

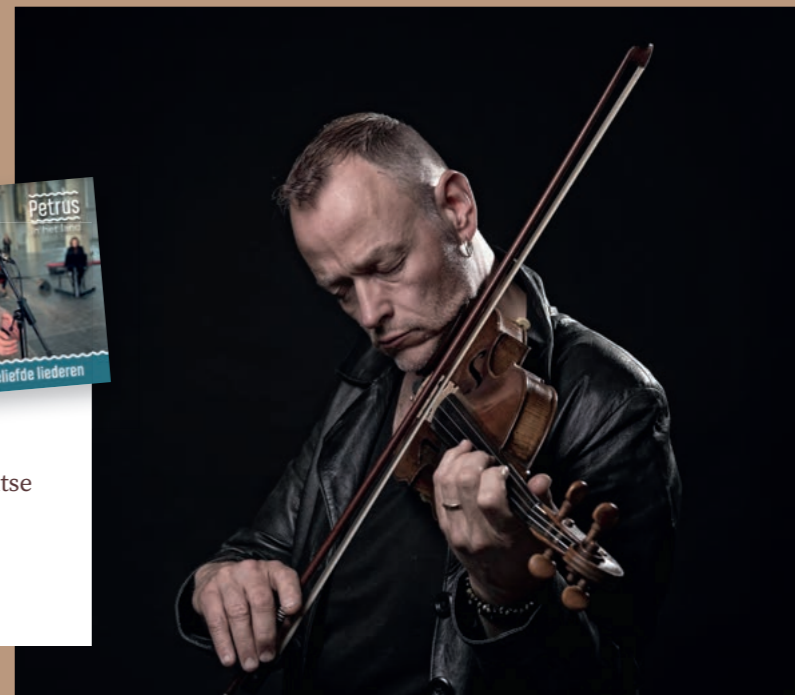
‘Voor mij is het Liedboek een schatkist’

Bestel de cd!

Van ‘Ga met God’ tot ‘U zij de glorie’. Op de cd Petrus in het land staan de meest geliefde liederen binnen de Protestantse Kerk. Je kunt hem gratis bestellen.

» petrus.protestantsekerk.nl/cd

Hij is bijna wekelijks op tv, met de band die te zien is in het programma ‘Petrus in het land’. Dit najaar toert Frank van Essen met die Petrus-band door Nederland. “Ik kijk ernaar uit om weer samen met mensen te kunnen zingen.”

Als kind uit een evangelisch nest groeide Frank van Essen (55) op met Opwekking en moderne liederen. Lieder uit het *Liedboek* kwamen zelden aan bod. Wat dat betreft is het arrangeren van liederen voor ‘Petrus in het land’ een heuse ontdekkingstocht voor hem. Voor het programma bewerkt hij liederen uit het *Liedboek*. Vaak zijn dat liederen die in kerken niet zo vaak gezongen worden omdat de melodie wat ingewikkeld is. Frank zoekt naar een nieuwe benadering, zodat ze makkelijker te zingen zijn. “Voor mij is het een soort schatkist die opengaat.”

Enorm geraakt

Om een lied te kunnen arrangeren, duikt hij er

helemaal in. Een kwestie van begrijpend lezen noemt hij het, echt snappen waar het lied over gaat. “Ik ben vaak enorm geraakt door de tekst en door de melodie. Ik zoek vervolgens een invalshoek die past bij mij en de band. Het mag niet te ingewikkeld zijn, het moet in de kerk gezongen kunnen worden. Maar het lied krijgt wel altijd een persoonlijk tintje, een invulling vanuit mijn muzikale eigenheid. Ik vind het prachtig om te doen.”

Duizendpoot

Frank is een muzikale duizendpoot. Hij schrijft arrangementen voor tophits van bekende binnen- en buitenlandse artiesten. Zo arrangeert hij voor The Passion en Sela, maar ook voor bijvoorbeeld DJ Martin Garrix, Rob de Nijs, Krezip en Glennis Grace. Hij deed muziekproducties voor Opwekking, Ronduit Praise en Trinity, en tourde als drummer en violist met onder meer Adrian Snell, >

‘Ik geef elk lied een persoonlijk tintje’

Petrus-band

Muziekagenda

Op petrus.protestantsekerk.nl/agenda vind je nog meer activiteiten. Je kunt hier ook een activiteit in je eigen kerk doorgeven. De redactie maakt een selectie.

20 november, 15.00 uur
Oude Kerk, Heemstede
 Theeconcert met het
 Kromme Rijn Kwartet.
 » kerkpleinheemstede.nl

27 november, 17.00 uur
Martinikerk, Groningen
 Festival of Lessons and Carols, Roder
 Jongenskoor o.l.v. Jaap de Kok.
 » roderjongenskoor.nl/agenda

3 december, 15.30 uur
Oude Sint-Nicolaaskerk, IJsselstein
 Middagje IJsselstein, half uurtje
 Bach! Gerrit Christiaan de Gier
 (orgel) en Taco van Wijk (viool).
 » vanvulpenorgel-ijsselstein.nl

9 december, 19.30 uur
Oude Kerk, Scheveningen
 Zangavond met Laudate Deo.
 » christelijkeconcertagenda.nl

10 december, 16.00 uur
Protestantse kerk, Boxtel
 Archata Trio, werken uit de
 Romantiek en herontdekte
 composities.
 » klassiekindekerken.nl

10 december, 20.00 uur
Het Anker, Uithuizermeeden
 Festival of Lessons and Carols,
 Canticum Groninghae o.l.v.
 Daniel Rouwkema.
 » uithuizermeeden.nl/agenda

17 december, 20.15 uur
Jacobikerk, Utrecht
 Festival of Lessons and Carols,
 Kamerkoor Cantiago o.l.v.
 Herman Mussche.
 » cantiago.nl

Kerstconcert Geef licht

Door het hele land geven christelijke artiesten tijdens de kerstcampagne concerten. Kijk voor een concert in jouw buurt!

» zingenindekerk.nl/geeflicht

Samenstelling: Riejan de Winter

Ralph van Manen, Kees Kraayenoord en Petra Berger. “En ik heb twintig jaar deel uitgemaakt van de Engelse band Iona. Nu ben ik vooral in de studio bezig, en uitvoerend in Nederland. Maar mijn muziek gaat nog wel de hele wereld over.”

Mooie avonden

Voor de Petrus-band arrangeert Frank niet alleen, hij bespeelt er ook verschillende instrumenten en zingt soms. “En ik doe zelf de audioproductie, opname en mixage. Die combinatie van alles vind ik heel bijzonder. Daardoor is de Petrus-band echt een beetje mijn kindje geworden.” Hij verheugt zich op de tour in het najaar: met de band het land in. “Ik kijk ernaar uit om samen met mensen te kunnen zingen, we gaan er mooie avonden van maken.”

Favoriet kerklied

Is er een favoriet kerklied tussen alle liederen die hij gearrangeerd heeft? “Oei, moeilijk, er zijn er zoveel die ik kan waarderen in de verschillende seizoenen van mijn leven. Maar ik denk nu toch snel aan *‘In Christ alone’*, een moderne hymne. In het *Liedboek* is dat lied 939, *‘Op U alleen’*. Het vertelt zo’n hoopvol verhaal en heeft een prachtige Keltische melodie. De Keltische geloofsbeleving spreekt mij erg aan: God beleven in de natuur, daar heb ik al veel inspiratie uit gehaald. En de oude Kelten redeneerden dat je eerst relaties moet leggen en dan pas laten zien wat je gelooft. Dat past bij mij.”

Het mooiste lied

'Het komt allemaal goed'

Geen kerk zonder lied. Welk lied zingen mensen graag in de kerk?

Liederen verwoorden iets wat je zelf soms niet onder woorden kunt brengen, vindt Dieteke Timmer (43), lid van de cantorij van de Protestantse Gemeente Noordlaren-Glimmen. Daarom zingt ze zo graag. “Het heeft een meerwaarde voor mijn geloofsbeleving.” De cantorij zingt vooral uit de oecumenische liedbundel *Zangen van zoeken en zien* en uit het *Liedboek*. “Ik houd erg van de teksten van Sytze de Vries en Huub Oosterhuis. Mijn favoriet hangt een beetje af van mijn stemming. Momenteel is dat ‘God zal met je meegaan’. De tekst is van Sytze de Vries en de melodie van Job de Bruijn. Dit lied werd gezongen toen ik een zegen ontving voor mijn pelgrimage vanuit Noord-Spanje naar Santiago de Compostela, dat was zo mooi. Vooral als het even niet meezat, merkte ik dat God met me meereisde. Dit lied spreekt iets uit van: het komt allemaal wel goed.”

*God zal met je meegaan
als licht in je ogen
als lamp voor je voet
als hand op je hoofd
en arm om je schouder;
als baken bij ontij
en verte die wenkt
als groet op je lippen
en hoop in je hart
als stem die je uitdaagt
en woord dat je voorgaat.*

Meer liederen op

» petrus.protestantsekerk.nl/liederen

Tekst: Janet van Dijk | Foto: privébezoek

Dolma uit Deventer

Druivenbladeren, paprika, tomaat of aubergine. Bij het Turkse gerecht dolma kun je zelf kiezen welke groenten je gebruikt, als je ze maar kunt vullen met rijst en kruiden. Want 'dolma' komt van het Turkse werkwoord *doldurmak* oftewel 'vullen'.

Bereiding

Dolma komt niet alleen voor in de Turkse keuken, maar ook in gerechten uit naburige regio's en andere mediterrane landen. In dit (veganistische) recept vul je groene paprika's met rijst en kruiden. Heerlijk als voor- of bijgerecht of tussendoor.

- 1 Bak in een diepe koekenpan de ui in de olijfolie. Voeg de pijnboompitten toe.
- 2 Als de ui en de pijnboompitten er glazig uitzien, voeg dan de rijst toe en roer het geheel door.

- 3 Voeg twee kopjes gekookt water toe en breng het aan de kook. Dek de pan af met een deksel en laat het zachtjes koken tot de rijst het water heeft geabsorbeerd.
- 4 Laat de rijst ongeveer 20 minuten afkoelen. Bereid ondertussen de paprika's door de kapjes eraf te snijden (bewaar deze voor later) en de zaadlijsten eruit te halen.

- 5 Voeg dan zwarte peper, zout, suiker, kaneel, munt, peterselie, zwarte bes en limoensap toe. Roer alles goed door.
- 6 Vul de paprika's met de rijst en plaats ze recht op in een passende pan. Dek ze af met het kapje. Vul de pan voor de helft met water, doe er een deksel op en breng het water aan de kook. Zet het vuur dan wat lager en laat de paprika's in ongeveer 35 minuten gaar worden.

Favoriet bij Turkse en Nederlandse vrouwen in Deventer

Al zestien jaar koken protestantse en moslimvrouwen in Deventer met elkaar. De ProMo-vrouwengroep – zoals ze zichzelf noemen – heeft inmiddels zelfs twee kookboeken uitgebracht, waaronder een met vegetarische recepten, zoals de dolma hiernaast. Oprichter Trijnie Plattje wilde in 2006 vrouwen uit haar kerk, de Ichtuskerk Colmschate-Schalkhaar, en uit de nabijgelegen Diyanet Centrum Moskee met elkaar in contact brengen. "Soms woon je in dezelfde plaats, maar leef je langs elkaar heen. Ik wilde hier verandering in brengen zodat we elkaar kennen en kunnen opzoeken als er spanningen dreigen te ontstaan in de samenleving." De vrouwen komen om de maand bij elkaar. Ze voeren gesprekken, ondernemen uitjes én koken dus samen, want ook dat helpt om elkaar

beter te leren kennen. Trijnie: "Je leert niet alleen elkaars recepten. Ik heb ook geleerd om na te denken over wat ik eet en wat niet, en wat de redenen daarvoor zijn. Je leert ook vanuit je religieuze achtergrond te reflecteren op zaken zoals spijswetten en vasten, en hoe daar verschillend mee wordt omgegaan." De Ichtuskerk en de Centrum Moskee zijn beide 'Groene gebedshuizen'. Daarom besloten de vrouwen in de Week van Duurzaamheid het vegetarisch kookboek samen te stellen. Het Turkse recept van de dolma is een van de favorieten bij zowel de Turkse als de Nederlandse vrouwen. Met 'Aan tafel!', het jaarthema van de Protestantse Kerk, gaat de ProMo-groep zeker verder, zegt Trijnie. "Samen koken en eten is niet alleen leerzaam en verbindend maar ook gewoon heel erg leuk."

Dolma uit Deventer

Benodigheden voor 5 personen:

- 5 el olijfolie
- 2 fijngesneden uien
- 2 el pijnboompitten
- 2 kopjes gewassen baldorijst*
- 1 tl zwarte peper
- 2 tl zout
- 1 tl suiker
- 1 tl kaneel
- 3 el gedroogde munt
- Handje verse, gesneden peterselie
- 1 el zwarte bessen (cassisbessen, in heet water gewassen)
- Sap van een ½ limoen
- 10 groene, Turkse paprika's (of 5 grote groene paprika's)

* Dit is een speciaal soort rijst met een kortere korrel die veel vocht in zich kan opnemen en daarom bijvoorbeeld ook wordt gebruikt om risotto te maken.

Tekst: Daniëlle Leder | Illustratie: Redmatters

Onze Vader

Het gebed dat Jezus ons leerde, is wereldwijd bekend. Maar ben jij je ervan bewust wat je bidt? In elke Petrus vertelt iemand welke vijf regels uit het Onze Vader hem of haar raken.

*'Met 'amen'
spreek ik naar
mezelf uit:
blijf er niet in
wroeten'*

**'Ik ken ook honger:
naar liefde en acceptatie'**

*Onze Vader in de hemel,
laat uw naam geheiligd worden,
laat uw koninkrijk komen,
laat uw wil gedaan worden
op aarde zoals in de hemel.
Geef ons vandaag het brood
dat wij nodig hebben.
Vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij vergeven
wie ons iets schuldig is.
En breng ons niet in beproeving,
maar red ons van het kwaad.
Want aan U behoort het koningschap,
de macht en de majesteit,
in eeuwigheid.
Amen*

Als het chaos is in haar hoofd, grijpt Anja de Jong terug op het Onze Vader. "In mijn leven is veel gebeurd. Wanneer ik in mijn gebed te veel op mezelf gericht raak, kies ik voor het gebed dat Jezus ons leerde. Het Onze Vader is als een anker dat mij vasthoudt."

Onze Vader in de hemel

"Bij mijn eigen vader heb ik altijd veel geborgenheid gevoeld. Bij mijn hemelse Vader is dat nog veel sterker. Dat maakt me klein en verwonderd. Mijn eigen vader maakte natuurlijk weleens fouten, maar bij hem voelde ik me al zo veilig. God stijgt daar ver boven uit. Wanneer je – zoals ik – dit gebed meestal bidt als je alleen bent, besef je nog meer dat je een van zijn ontelbare kinderen bent. Terwijl ik de woorden 'Onze Vader' uitspreek, weet ik: er zijn talloze medestanders, mensen die ook afhankelijk zijn van Hem en het van Hem verwachten. >

*'Als ik bid, beseef ik:
er zijn talloze
medestanders die
het ook van Hem
verwachten'*

Anja de Jong (63) was tot haar pensionering administratief medewerker op een school voor speciaal onderwijs. Ze werd geboren op een boerderij in Bergambacht en groeide op in een gezin met acht andere kinderen. Anja bleef altijd in het dorp wonen. Ze is haar hele leven al lid van de hervormde Laurentiuskerk. Op haar website publiceert ze onder andere over 'single zijn' en over rouw. Daarover schreef ze ook twee boeken.
» missieenmijmeringen.nl

Mijzelf veilig voelen bij mijn hemelse Vader is belangrijk voor me. Of ik de dingen nu verkeerd doe, of ik opstandig ben of boos: zolang ik het eerlijk tegen Hem zeg, is het goed. Hij wijst mij niet af als ik verdrietig ben. Misschien laat Hij me soms wel even in mijn sop gaarkoken, zoals dat ook bij de profeet Elia gebeurde. Die zat in een depressie, hij wilde dood. Maar de Here zei tegen hem: neem, eet,

zorg nu eerst maar even voor jezelf, de rest komt later.

Ik geloof dat God iemand is die vanuit de hemel alles ziet, die ook huilt als er verdrietige dingen gebeuren. Hem ontgaat niets. 'Onze Vader in de hemel': als ik erover nadenk, is het zo weids. Alsof je de zee in je hand probeert te houden."

Laat uw koninkrijk komen

"Het is overal in de wereld een chaos, en ook in mezelf ervaar ik veel onrust. Daarom verlang ik naar het koninkrijk. Ik denk dat het veel rust brengt. Alles wordt vredig, liefdevol, rechtvaardig.

Tegelijk is het koninkrijk er nu natuurlijk ook al. Ik voel het weleens als ik aan het wandelen ben. Soms is de natuur zo mooi. Wat is God goed, denk ik dan. Ik voel op zo'n moment een volheid van binnen die ik graag vast zou houden. Maar de volgende dag kan het zo weer weg zijn, al wandel ik bij wijze van spreken hetzelfde stukje als de dag ervoor.

Ik ben een burger van Gods koninkrijk, dat geloof ik. Dat brengt wel strijd met zich mee. Ik ben altijd alleen gebleven. Lang heb ik gedacht: mankeert er iets aan mij, ben ik daarom alleen? In de kerk is veel aandacht voor homo's en lesbiënnes, maar ik heb het

ook moeilijk. Ik wil er niet op los leven, ik weet dat de Here dat niet wil. Maar beseffen mensen dat singles dezelfde behoeften hebben als ieder ander?

Ik merk wel: Hij zorgt voor me. Ik heb een grote familie- en vriendenkring. Ik kan genieten van kleine dingen. En wanneer ik als christen altijd maar loop te klagen, draagt dat er ook niet aan bij dat mensen naar God gaan verlangen. Maar het is een gevecht."

Laat uw wil gedaan worden op aarde zoals in de hemel

"Ik heb leren zien dat God een leven als single het beste vindt voor mij. Er zijn momenten geweest dat ik een relatie aanging om een relatie te hebben. Dan ontdekte ik al snel: ik doe deze man tekort, ik doe mezelf tekort, en ik doe God ook tekort. Terwijl Hij zo goed voor mij zorgt. Ik werkte op een school waar ik veel kinderen om me heen had. Kort nadat ik stopte met werken, vroeg mijn zus me om haar te helpen bij het oppassen op haar kleinkinderen. Zoiets zie ik echt als een gebaar van God. Lang voordat ik het zie, is Hij al aan het werk."

*'Ik heb leren zien dat God een leven
als single het beste vindt voor mij'*

Geef ons vandaag het brood dat wij nodig hebben

"Ga vandaag met mij mee, dat bedoel ik als ik deze woorden uitspreek. Of bijvoorbeeld voorafgaand aan dit gesprek: geef me de woorden die ik nodig heb. En als ik op de kleinkinderen van mijn zus pas: geef me geduld als aan het einde van de dag de kinderen moe zijn en ik ook.

Ik heb geen gebrek aan dagelijks brood, maar ik ken wel honger in mijn leven. Naar liefde, naar acceptatie. Er zijn soms karige dagen. Een arm om m'n schouder, daar heb ik af en toe grote behoefte aan. Maar ook als je getrouwd bent kun je dat ervaren, weet ik van anderen. Daarom ben ik niet meer jaloers op mensen die getrouwd zijn.

Ik heb echt nodig dat er mensen om mij heen staan. Inmiddels durf ik daar ook gewoon om te vragen. Ik zeg weleens tegen een vriendin: ik heb even behoefte aan wat liefde en aandacht. Dat er mensen in mijn omgeving zijn tegen wie ik dat gewoon kan zeggen, daar ben ik blij mee. Ik geniet er ook enorm van als een kind spontaan zegt: 'Tante Anja, ik vind jou lief.'"

Amen

"Wat ik gebeden heb, ligt vanaf dat moment bij God. Met het woord 'amen' onderstreep ik dat. Ik mag mijn gebed loslaten, en ik spreek naar mezelf uit: laat het bij Hem liggen, blijf er niet in wroeten. Kijk, ik ben een mens die graag allerlei dingen nog even bij wil sturen. Maar dit is Gods gebed, het gaat over Gods weg, Gods bedoeling. Daar zeg ik 'amen' op: het is vast en zeker." ✨

De kerk in of uit

Kerkgangers komen en gaan. Wat beweegt mensen om zich aan te sluiten bij een protestantse gemeente of juist bewust afscheid te nemen?

'Ik kreeg niet alleen Marieke, ik kreeg het geloof erbij'

"Ik ben opgevoed met normen en waarden die passen bij het christendom, maar kerk en geloof hoorden er niet bij. Toen ik mijn vrouw Marieke via het werk leerde kennen – ik ben boekhouder, zij is accountant – hield zij in eerste instantie de boot wat af. Zij was christen en zocht een partner die dat ook was. Marieke sprak met passie over haar geloof, ze straalde kracht en vreugde uit, ze leefde er echt uit. Ze was een voorbeeld voor mij. Ze meende dat het geloof in iedereen zit, als je ervoor openstaat."

"Omdat ik nieuwsgierig was naar wat haar dreef, mocht ik een keer met haar mee naar de kerk: de Martinikerkerk in Groningen, een grote kerk waar veel studenten komen en waar je niet zo opvalt. Ik vond het direct een warme gemeente, ben steeds vaker met Marieke meegegaan en ben me meer gaan verdiepen in kerk en geloof. Ik heb veel gesprekken gehad met de

predikant, Pieter Versloot, met wie ik een klik had."

"Ruim een half jaar na mijn eerste kerkbezoek ervoer ik iets. Het was tijdens een middagdienst eind november. Het schemerde en de prachtig verlichte glas-in-loodramen zorgden voor een wat magische sfeer. Met de preek kon ik echt wat. Ik dacht: nu kom ik een beetje in de buurt van wat Marieke moet voelen. Nu heb ik het gevoel dat ik oprecht tot God kan bidden. Blijkbaar stond ik ervoor open."

"Ik sta nu anders in het leven, ben minder bezig met het materiële, geniet bewuster van kleine dingen. Hiervoor was het leven wat oppervlakkiger: hard werken en in het weekend leuke dingen doen. Nu neem ik tijd om met anderen te praten over het geloof. Ik kreeg niet alleen Marieke, ik kreeg het geloof erbij."

Erin

Naam:

Inette Mennen (49)

'Ik heb me ooit uitgeschreven en me nergens meer ingeschreven'

Erin

Naam:

Michael Korte (27)

'Nu heb ik het gevoel dat ik oprecht tot God kan bidden'

'Ik vond er geen aansluiting'

"Als kind ging ik naar een gereformeerde kerk, de Kruiskerk in Nijkerk. Ik heb daar positieve herinneringen aan, bijvoorbeeld aan Kerst. Je mocht je allermooiste jurk aan, we zongen liederen en deden toneelstukjes. En ik genoot van de verhalen. Later, als tiener, vond ik het leuk om samen met mijn zus naar de oecumenische kerkdiensten van GGZ-instelling Veldwijk in Ermelo te gaan. Die diensten waren laagdrempelig en vrolijk, er gebeurde altijd wat. Toen ik op mijn 18e in Utrecht ging studeren en daar op kamers ging, ben ik een paar keer naar de Janskerk gegaan. Maar ik vond er geen aansluiting. Daarna is het er niet meer van gekomen."

"Ik geloof nog wel in God, hoewel ik moet zeggen dat mijn geloof steeds meer neigt naar ietsisme. Ik heb nooit de overgang kunnen maken van vertrouwen op jezelf naar vertrouwen op God. Dat moet vast samen

kunnen gaan, maar ik weet niet hoe. En de uitspraak dat Jezus voor onze zonden gestorven is, vind ik vreemd en te makkelijk gezegd. Ik zou me trouwens wel kunnen vinden in een kerk waar ik er mag zijn met dit soort twijfels. Want ik zou me best onderdeel willen voelen van een gemeenschap. Misschien zou ik weer naar de kerk zijn gegaan als ik kinderen had gehad. Ik kan me voorstellen dat ik ze had willen meegeven wat ik zelf meekreeg."

"Wat ik waardeer aan mijn christelijke opvoeding is dat je in de kerk leert omzien naar elkaar. En leert nadenken over morele kwesties – die komen regelmatig aan de orde. Zo was 'individualisme' bij ons thuis bijvoorbeeld een vies woord, want dan wordt het 'ieder voor zich', vonden mijn ouders. Maar de kerk? Ik heb me ooit uitgeschreven en me nergens meer ingeschreven."

Ken of ben jij iemand die de Protestantse Kerk heeft verlaten en daarover wil vertellen? Laat het weten via petrus@protestantsekerk.nl.

Het is nog niet te begrijpen:
als anderen alweer doorleven,
als bijna niemand nog je naam noemt,
zal ik jouw stem nog horen in mij,
zal ik naar je verlangen
bij 't wakker worden van mijn verdriet.

Uit het gedicht 'Krachtiger dan de dood' van Marinus van den Berg. Dit gedicht is opgenomen in *Voor wie los moet laten*. In dit boekje staan inspirerende en troostvolle teksten rond de thema's rouw, loslaten en hoop. *Petrus* verloot twintig exemplaren. Meedoen kan tot en met 16 december.

» petrus.protestantsekerk.nl/win of
redactie *Petrus*, postbus 8504, 3503 RM Utrecht

Ervaren specialisten | Sterke vastgoedportefeuille | Persoonlijke aanpak

Uw vermogen

verdient veiligheid, flexibiliteit en een vast gegarandeerd rendement van 2,5%

Ons bedrijf biedt haar (aspirant-)klanten veilige, flexibele, goed renderende investeringsmogelijkheden voor (tijdelijk) overtollig vermogen. Alle eigen en toevertrouwde gelden investeert zij in haar onroerendgoedportefeuille in Nederland, Duitsland, Florida, Engeland en Schotland. Bij ons inkoopbeleid richten we ons op goed gelegen en goed verhuurd onroerend goed, waarbij we een maximale spreiding beogen.

Momenteel bieden we onze klanten afhankelijk van de opzegtermijn tussen de 1 % en 2,5% op jaarbasis. Uiteraard hebben we de afgelopen jaren al onze klanten de rente en aflossing uitgekeerd.

Van Dam, Van Dam & Verkade
INVESTEREN IN ONROERENDE ZAKEN

Herengracht 74, 1015 BR Amsterdam | T +31 (0)20 - 489 6500
info@vandamvandamverkade.com | www.vandamvandamverkade.com

Pionieren

Jonge profeten

“Wat zou jouw boodschap aan de wereld zijn, als jij een profeet was en het podium zou krijgen?”, vraag ik. We zitten in het gras onder een boom, acht jongeren en ikzelf. Het is zomer en we zijn samen een week in Taizé, waar jongeren vanuit de hele wereld samen praten, bidden en plezier hebben. Het is warm. Er woeden bosbranden in Zuid-Europa, ruzie over stikstof in Nederland, oorlog in Oekraïne. Het lijkt wel of alles en iedereen in de fik staat. Eerlijk gezegd maakte het me de afgelopen maanden soms moedeloos en ronduit pessimistisch.

Maar hier onder de boom met deze jongeren gaat mijn hart open. We hebben het over wat nodig is voor een leefbare aarde. Geert stelt dat we slaaf zijn geworden van de hebzucht. Echte vrijheid is ook jezelf kunnen beperken, is zijn boodschap. Ze zijn bezorgd over de polarisatie in de samenleving. “Elk perspectief kan begrepen worden”, zegt Manuel. En Marleen: “Ik weiger om een vijand te zijn van wie dan ook.” Pim vraagt of profeten ook grappig kunnen zijn, want humor verbroedert. Hij stelt voor dat Poetin, Biden en Xi samen naar de dierentuin gaan. Misschien kunnen ze samen lachen om de apenrots.

Ze stellen elkaar vragen, gaan met elkaar in discussie. Waar ligt de grens van begrip? Hoever gaat individuele

vrijheid als dat ten koste gaat van anderen? Maria pleit ervoor dat iedereen bijdraagt aan een leefbare aarde voor toekomstige generaties. Nimaro vertelt over het belang van gemeenschap en het besef dat je deel bent van een groter geheel. Aivin noemt het inzicht dat de ander, die geheel anders is dan ik, mijn medemens is. En Estrella zingt een zelfgemaakt liedje dat eindigt met “ieder een andere weg van gewoon”.

'Het is een verfrissend gesprek in een oververhitte wereld

Ze luisteren naar elkaar, ze laten hun verstand én gevoel spreken. Het is een verfrissend gesprek in een oververhitte wereld. Mijn hart stroomt vol. Ik weet wel dat we de wereldproblemen niet oplossen met wat mooie woorden onder een boom. Maar het geeft hoop. Later plonzen we in een heerlijk koel beekje en in de avond zingen we om de lofzang gaande te houden.

Dit is de laatste aflevering van de columns over het Weilandklooster.

» weilandklooster.nl

Joyce

Steeds meer mensen hebben honger naar stilte en bezinning en maken zich zorgen over de toekomst van de aarde, weten Joyce Schoon en Mariette Sneep. Daarom zetten zij het Weilandklooster op, in het Groene Hart. Dat moet een landelijke, duurzame plek worden om op adem te komen en zorg te dragen voor de aarde. Mét een kapel, een voedselbos en een woongroep voor jongvolwassenen. Er zijn inmiddels al uiteenlopende activiteiten, zoals groene retraites voor verschillende doelgroepen en een theatervoorstelling, zie weilandklooster.nl. De Protestantse Kerk Gouda steunt het pioniersproject. Het zoeken is nog naar meer fondsen en een geschikte locatie.

In de eerste aflevering van 'Petrus in het land' vertelde Joyce over het Weilandklooster. Het tv-programma is elke zaterdag om 17.10 uur te zien bij KRO-NCRV op NPO2.

» protestantsekerk.nl/petrusinheland

Rondje om de kerk

De Oude Kerk van Oosterbeek

Struinen door de uiterwaarden van Oosterbeek

Dit keer wandelen we vanuit De Herberg in Oosterbeek naar de Rosandepolder en het park Bato's Wijk. Een tocht door natuur én geschiedenis, want dit was het toneel van de Slag om Arnhem.

De wandeling van 6,8 kilometer is een van de vier wandelingen die pastoraal-diaconaal centrum De Herberg in Oosterbeek aanbiedt in een boekje (zie het kader 'Boekje met wandelingen'). De wandeling start dan ook bij

De Herberg. Dit centrum opende in 1993 zijn deuren op de Pietersberg. Het doel: een tijdelijk huis en geestelijke begeleiding bieden aan gemeenteleden die even afstand willen nemen van hun situatie en zich willen bezinnen op levensvragen. Het aanbod van De Herberg bestaat uit onder meer een herstelprogramma en retraitemidweken. Dit alles wordt begeleid door een kleine professionele staf en veel vrijwilligers. » pdcdeherberg.nl

Ga vanaf de parkeerplaats rechtsaf en na 100 meter linksaf. Loop naar beneden tot de Benedendorpsweg, ga hier linksaf. Op nr. 134 vind je (rechts) de Oude Kerk.

Kerk met geschiedenis

Oosterbeek staat internationaal bekend om de Slag om Arnhem. De jaarlijkse Airborne Wandeltocht op de eerste zaterdag in september trekt duizenden bezoekers van over de hele wereld naar het dorp. De Oude Kerk was in september 1944 het centrum van operatie Market Garden, waarbij zwaar gevochten werd tussen de geallieerden en de Duitsers. De kerk zat vol toen het afweergeschut van de Duitsers op zondag 17 september op overvliegende Engelse vliegtuigen vuurde.

Na een week van gevechten was er weinig meer over van het gebouw. In de pastorie naast de kerk werden honderden gewonde soldaten opgevangen, en in de tuin werden tientallen gesneuvelden begraven. In 1946 werd besloten de kerk op te knappen in de preromaanse stijl. In de kerk zijn nog veel herinneringen aan 1944, waaronder het kogelgat in de kanselbijbel uit 1660. De Oude Kerk werd tot begin dit jaar gebruikt voor zondagse vieringen van de Protestantse Gemeente Oosterbeek-Wolfheze. Nu is ze het decor van concerten en rouw- en trouwdiensten. Gekerkt wordt er tegenwoordig in de Vredebergkerk aan de Van Toulon van der Koogweg. » De Oude Kerk is open van 1 mei tot 1 oktober op zondag, woensdag en donderdag van 14.00 tot 17.00 uur. Er zijn dan gidsen aanwezig voor een rondleiding.

Neem voorbij de kerk het eerste pad rechtsaf, richting de camping (herkenbaar aan het bord). Loop op de camping om de kantine heen, en dan met een klein trapje naar beneden. Volg de bordjes van het klompenpad en ga links onder de spoorbrug door. Volg het pad langs de sloot en ga op een dijkje linksaf (met de plas aan je rechterhand).

Rosandepolder

Je loopt hier in de Rosandepolder, in de uiterwaarden van de Nederrijn ten zuiden van Oosterbeek. Deze polder wordt geschikt gemaakt voor het verbouwen van oude graansoorten, op initiatief van de Werkgroep Oosterbeekse Uiterwaarden. Samen met de boeren wil de werkgroep de Rosandepolder ontwikkelen zodat hij weer aantrekkelijk is voor weidevogels, insecten en vlinders – net als vroeger. Voor schilders als F.H. Hendriks, J. Cremer en J.W. Bilders was >

deze polder een grote inspiratiebron. Oosterbeek en het naburige Wolfheze behoorden tot de eerste kunstenaarsdorpen in Nederland. Rond 1840 streken de eerste schilders hier neer. Het zicht vanuit de Rosandepolder op bijvoorbeeld de Oude Kerk (zie foto op pag. 46) is dan ook prachtig.

Neem aan het eind van het pad een scherpe bocht naar links. Ga ongeveer 50 meter na het informatiebord van kasteel Rosande linksaf door een hekje het land in.

Het voormalige terrein van kasteel Rosande is een archeologisch monument. Bovengronds is niets meer van het kasteel te zien, maar bij hoogwater zijn de grachten nog te onderscheiden. Het kasteel werd begin 14e eeuw gebouwd als onderkomen voor Gosewijn van Rijsande. De burcht was vaak middelpunt van strijd, maar werd altijd weer opgebouwd, tot Franse troepen het gebouw in 1672 voor het laatst verwoestten. Daarna werd het gesloopt.

Loop onder de spoorbrug door en ga aan het eind rechtsaf tot de Benedendorpsweg. Ga daar linksaf, tot aan huisnummer 26. Ga hier linksaf (privéweg) weer de uiterwaarden in, door het hek, over het (fiets)pad. Ga met de bocht mee naar rechts. Bij de kruising rechtsaf, bij de volgende T-splitsing ook. Volg dat pad omhoog naar de Benedendorpsweg. Steek over en ga rechtsaf de Jhr. Nedermeijer van Rosenthalweg in. Na huisnummer 89 linksaf de nieuwbouwwijk, Rosandehoogte, in. Een mooie wijk, onder architectuur gebouwd. Vervolg de weg, die Engelenhof wordt.

Steek aan het einde over en loop het park Bato's Wijk in, ga links langs de ronde weide. Houd links aan bij de eerste splitsing en ga bij de volgende splitsing rechtsaf omhoog, langs de bankjes en het beeld De Vredesengel daartussenin.

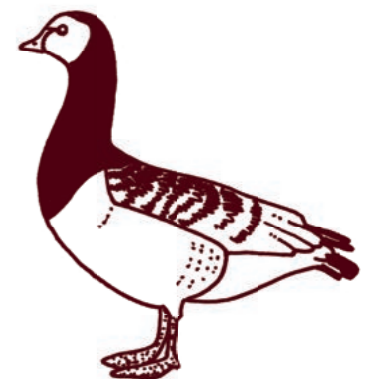
De Herberg

Boekje met wandelingen

Het wandelboekje van De Herberg bevat vier wandelroutes met extra informatie en enkele vragen en teksten ter bezinning onderweg. Het wordt voor 10 euro aangeboden in een cadeaudoos. Bestellen kan via info@pdcdeherberg.nl. Wandelaars zijn welkom voor een coffee to go (niet op zondag) in De Herberg.

Het park Bato's Wijk is in de 19e eeuw ontstaan als buitenplaats in Engelse landschapstijl. Karakteristiek daarvoor zijn de slingerpaden, de hoogteverschillen, de grote, open grasvelden en de boomgroepen. Midden in het park staat de bronzen vredesengel op één been, gemaakt door Marius van Beek en onthuld in 2002. Voor de beeldhouwer was een engel niet een gaaf en ongeschonden mens, maar een vluchtende figuur op doortocht, een droombeeld voor de vrede. Twee bankjes van Ruud-Jan Kokke aan weerszijden van het beeld bevatten teksten die op het beeld slaan: 'Bronzen kreet in de stilte' en 'Engel op lichtende doortocht'.

Houd voor het gebouw links aan en loop door tot de Fangmanweg. Ga linksaf en vervolgens rechtsaf De Dam op. Ga aan het eind linksaf en direct rechtsaf de Van Eeghenweg in. Na huisnummer 4 linksaf het fietspad de Hazenakker op. Aan het eind rechtsaf weer naar De Herberg, het eindpunt. 🦢

De keuze van *Hans van der Laan*

Toen Jezus hem riep, liet Petrus zijn netten meteen liggen. Welke keuzes maken gelovigen van nu in hun dagelijks leven? Hans van der Laan (77) uit Bovensmilde is taalmaatje voor vluchtelingen. "Het minste wat ik kan doen, is hen een eindje op weg helpen."

Waarom heeft u deze keuze gemaakt?

"Een jaar of acht geleden werd in het dorp Oranje een groot asielzoekerscentrum geopend. Ze zochten taalmaatjes om mensen te helpen met het Nederlands. Mensen die als vluchteling naar hier zijn gekomen, hebben van alles meegemaakt. Het minste wat ik kan doen, is hen een eindje op weg helpen. Taal helpt om in te burgeren."

Wat betekent dit in de praktijk?

"Met behulp van de juiste boeken help ik mensen twee uur per week om de taal beter onder de knie te krijgen. Dat kan voor een inburgeringsdiploma zijn, maar bijvoorbeeld ook voor een vakdiploma. Met sommige mensen ga ik ook wel mee naar een dokter of naar het ziekenhuis. Ik heb een auto, dat maakt zo'n bezoek voor hen ook makkelijker."

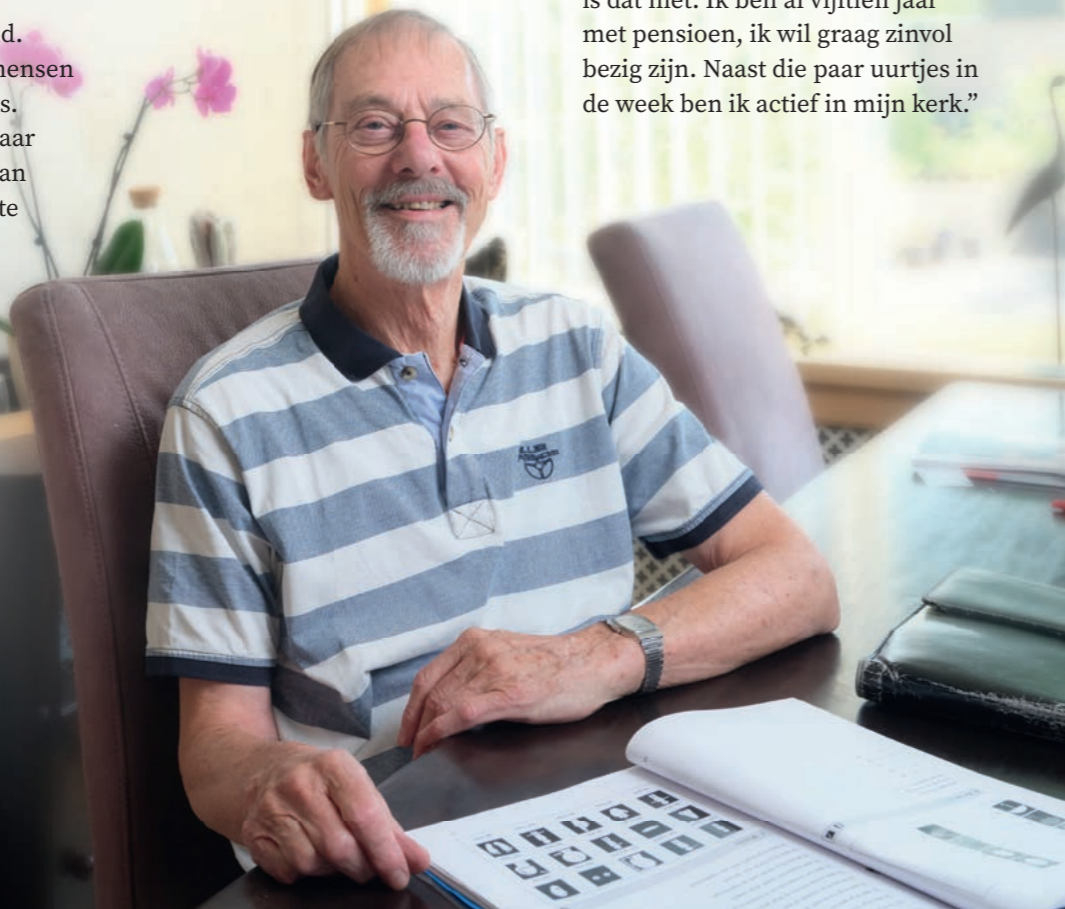
Geef het voldoening om deze mensen bij te staan?

"Ik vind het fijn om anderen te kunnen helpen, maar merk ook de beperking. In eerste

instantie werd ik taalmaatje voor een Syrische man. Zijn dochter ging op het terrein naar school. Hij had een trauma door wat hij had meegemaakt en nog meemaakte doordat zijn vrouw en andere kinderen in Turkije waren. Daardoor kon hij geen groepslessen volgen. Erover praten ging moeizaam, dat was te belastend. Ik kon hem alleen wat basistaal leren. Dan voel je je wel beperkt. Een jongen die zijn vakdiploma wilde halen, kon ik wel echt helpen."

Wat kost het en wat levert het op?

"Het kost me niets, ik doe wat gedaan moet worden, zo bijzonder is dat niet. Ik ben al vijftien jaar met pensioen, ik wil graag zinvol bezig zijn. Naast die paar uurtjes in de week ben ik actief in mijn kerk."

Jaartheme:
Aan tafel

De kerk van

Geerke Visser

'Ook zonder God is de kerk de moeite waard'

Als Geerke Visser (25) naar de kerk gaat, is dat vaak op de plek waar haar moeder voorgaat als predikant. Meestal is dat in Kampen, soms in Meppel of Hoogeveen. In haar woonplaats Utrecht bezoekt Geerke af en toe de Geertekerk.

'In de kerk staan we stil bij iets wat groter is dan wijzelf'

"Ik vind heel veel mooi aan de kerkgang, maar ik weet niet zeker of ik in God geloof. Nee, ik zeg niet dat ik níét in God geloof. Met mijn verstand vind ik het moeilijk om te beargumenteren dat er een god zou zijn, maar ik vind het ook mooi om een dimensie te omarmen die je niet begrijpt. Alsof mijn verstand overal bij zou kunnen."

Louterend

"Tegen vrienden die niet christelijk zijn, zeg ik altijd dat ik het mooi vind om op zondag een uurtje bezig te zijn met zingeving. Samen met mensen die allemaal besloten hebben om op zondag even stil te staan, mensen die misschien anders niet bij elkaar zouden komen. Ik vind het heel louterend dat we ook nog samen zingen, bijvoorbeeld over de schoonheid van de schepping of het verdriet van het leven."

Reflecteren

"Stilstaan is moeilijk vandaag de dag, we gaan altijd maar door. In de kerk staan we stil bij iets wat groter is dan wijzelf, daar nemen we de tijd voor. Reflecteren is 'in', bijvoorbeeld door te mediteren of een dagboek bij te houden."

Dat doen we ook in de kerk, alleen in een iets andere vorm. De kerk is ook zonder God de moeite waard."

Activistisch

"Nu is mijn kerkgang nog los-vast, maar ik verlang er wel naar om echt bij een kerk te horen. Ik zou graag een vrijzinnige kerk vinden waar ik met enige regelmaat naartoe kan. Een vriend van mij die ook christen is, zegt dat de kerk wel wat activistischer mag zijn. Ik denk dan aan dat kerkasiel, een paar jaar geleden in Den Haag. Ik vond dat echt fantastisch. In zo'n kerk herken ik me."

De taxichauffeurs van de kerk

Slecht ter been? Geen vervoer naar de kerk? Geen probleem, deze mensen regelen de nodige ritjes op de zondagochtend. Zodat iedereen de kans krijgt om naar de kerk te gaan.

Cor. 3:11 Want niemand kan een ander fundament leggen, dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus

PKN Gemeente
Dienst:
zondag 10.00 uur

Pieter Hiemstra

Leeftijd: 81 jaar

Woonplaats: Haaksbergen

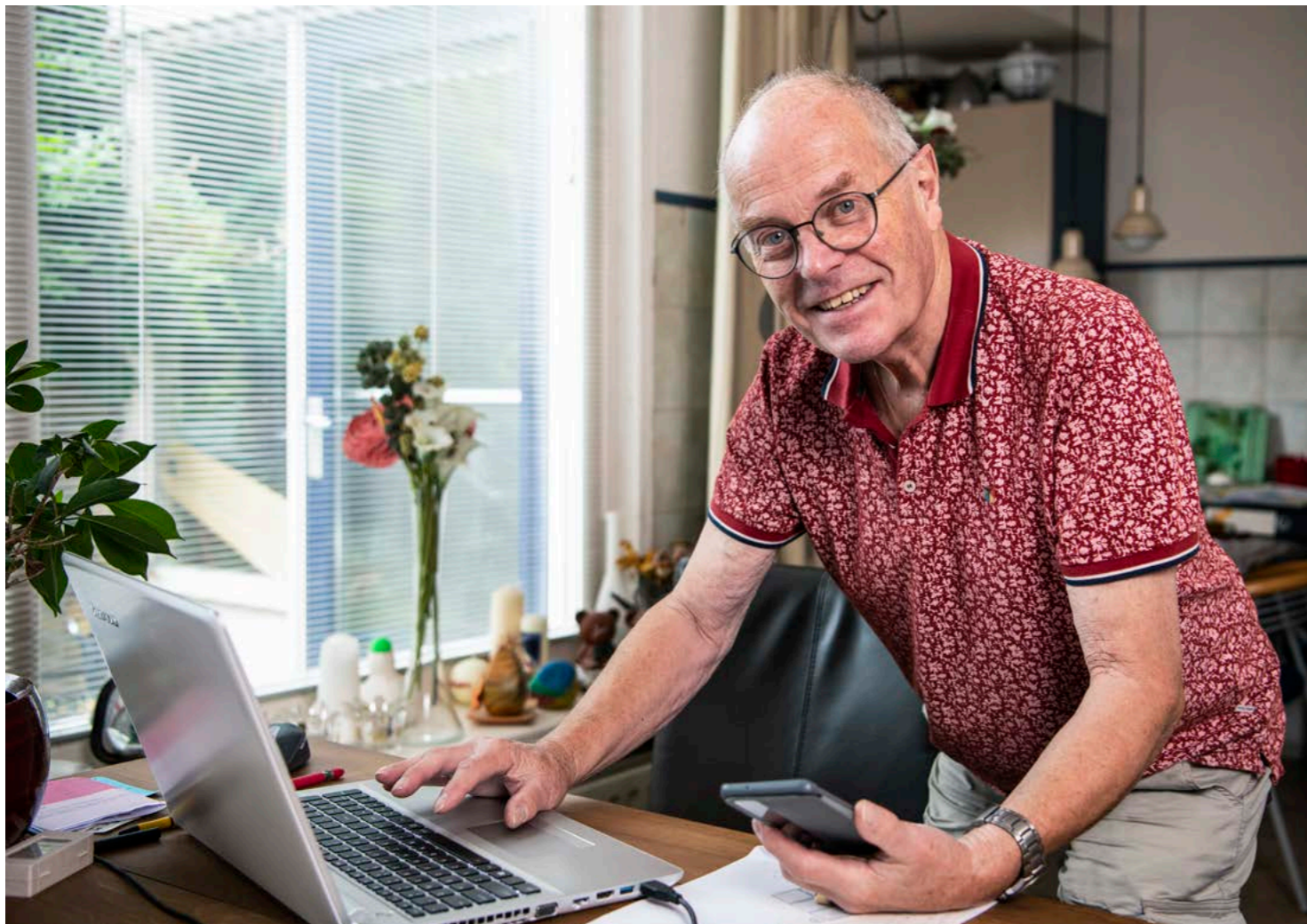
Is chauffeur van de autodienst van de Protestantse Gemeente Haaksbergen-Burse.

“Ik draai al zo’n 25 jaar mee in de autodienst. Om de zes weken ben je aan de beurt. We rijden ook voor een gemeentevergadering en het koffiedrinkuurtje op woensdag. Onze coördinator maakt een jaarrooster, onderling ruilen kan altijd. In het kerkblad worden naam en telefoonnummer van de dienstdoende chauffeur vermeld. Gemeentelieden die willen meerijden, kunnen rechtstreeks bellen.

Vóór corona haalden we drie of vier mensen op, nu is er nog één vaste klant: een dame van 83 die trouw onze zondagse diensten bezoekt. Zij hoeft zich niet aan te melden, ik bel haar altijd even. ‘Lien, om kwart voor tien sta je klaar, hè?’

Sommige ouderen hechten eraan om zelf te rijden. Bij slecht weer bel ik ze soms even of ze niet tóch willen instappen. Ik rijd toch, weet je. De koster zorgt voor een parkeerplek vlak bij de ingang. Je stapt dan zo de kerk in. Af en toe is er weleens wat. Een kerklid meldde mij eens dat haar rollator kapot was, een van de chauffeurs had een verkeerd hendeltje overgehaald waardoor het uitklappen van de wielen deels werd geblokkeerd. Tja, daarvoor is soms een lesje nodig. Onze hele chauffeursgroep is inmiddels tussen de 75 en 80, maar we blijven het doen zolang het kan. Naar elkaar omzien is zo belangrijk, ook in de kerk!”

Ron Steffers

Leeftijd: 74 jaar

Woonplaats: Oosterhout

Is coördinator van de autodienst van de Protestantse Gemeente Oosterhout.

“Ik hoefde vijf jaar geleden niet lang na te denken toen de diaconie me vroeg of ik de coördinatie van de autodienst over wilde nemen. Als je de gelegenheid hebt, dan doe je dat. Zonder vrijwilligers kan de kerk niet draaien. De autodienst begon ooit met een mobieltje met eigen nummer dat de coördinator bij zich droeg. Tegenwoordig is dit nummer aan mijn eigen telefoon gekoppeld. Een rijrooster is

er niet, ik regel de ritten op ad-hocbasis. Mensen van wie ik weet dat ze graag meerijden, vraag ik om uiterlijk vrijdagmiddag te laten weten of ze een rit nodig hebben. Daarna bel ik een van de chauffeurs uit het vaste clubje en wissel de telefoonnummers uit. Dat is handig, want soms zijn mensen het vergeten of hebben ze zich verslapen. Als de chauffeur voor een dichte deur staat, wordt er even gecheckt wat er aan de hand is. Iets later bij de kerk aankomen is overigens geen probleem, de rijauto heeft een eigen parkeerplek.

In vakantietijd coördineer ik de autodienst gewoon vanuit mijn caravan, de computer gaat altijd mee op reis. Het is fijn om mensen te helpen die anders niet naar de kerk kunnen, ook al is het vaak maar een enkeling.”

Cock Durieux

Leeftijd: 74 jaar

Woonplaats: Katwijk aan den Rijn
Chauffeert op zondag kerkgangers naar de Open Hofkerk – ‘kwetsbare vracht’, zoals hij het noemt.

“Toen mijn vrouw en ik in 2015 terugkeerden naar mijn geboortedorp Katwijk aan den Rijn werd ik chauffeur voor de kerktaxi van de Open Hofkerk. Ik ben altijd actief geweest als vrijwilliger in het jeugdwerk en in het diaconaat. Het is fijn dat ik me nu op deze manier dienstbaar kan opstellen, ook nu ik het wat rustiger aan doe. Het is voor de passagiers – trouwe kerkgangers – de laatste

fase van hun kerkgang. Je hebt natuurlijk wel de kerktelefoon en de live-uitzendingen, maar dat is toch anders dan dat je er zelf bij bent.

Als ik mijn ‘porselein’ ophaal, hebben we tijd voor een kort praatje. Hoe gaat het? Hoe is de gezondheid? En op de terugweg wordt de dienst besproken. Als de techniek bijvoorbeeld een keer niet goed is of het geluid doet het niet, wordt er nog weleens flink gemopperd: ‘Daar kon ik niets mee!’

Toen de coördinator er een jaar geleden mee stopte, heb ik dat werk overgenomen. Ik houd wel van lijstjes maken, en het rondmaken van het rooster is meestal geen probleem. Zolang ik nog gezond ben, mentaal en fysiek, zie ik mijzelf dit nog jaren doen. Je moet natuurlijk nog wel auto kunnen rijden.”

Adverteren in deze bladen?

Vraag naar de mogelijkheden:

e advies@theowijbenga.nl

m 0651426179

Voel jij je geroepen?

Wil jij van betekenis zijn voor kerk en samenleving? Voel je je geroepen, of heb je een sterk verlangen om van waarde te zijn voor andere mensen? Wat drijft jou ten diepste? **Waar geloof jij in?**

Geloof en roeping is wat wij onderzoeken en waar wij onszelf en anderen op bevragen. Wat anderen geloven, maakt ons nieuwsgierig. **Wij geloven. En omdat wij geloven, willen we steeds meer weten.**

Wil jij ook meer weten over geloven? Kom dan naar onze TOP-dag!

info > www.pthu.nl/topdag

Protestantse Theologische **Universiteit**

Inspiring wisdom

Het inzicht...

van Roelie Reiling

Welke lessen leert een dominee, kerkelijk werker of ambtsdrager zélf? En verandert dit het werk in de kerk? Als geestelijk verzorger voor mensen met een verstandelijke beperking leerde predikant Roelie Reiling (67), inmiddels met emeritaat, hoe belangrijk het is dat kerken hun gaven en talenten op waarde schatten.

“Na mijn studie theologie werkte ik twaalfenhalf jaar als predikant in de psychiatrie, tot de functie van geestelijk verzorger op De Hartenberg bij Otterlo op mijn pad kwam. Mijn familie telt meerdere mensen met een verstandelijke beperking. Het was voor mij al heel gewoon dat zij op hun eigen manier met geloof bezig zijn. Waar wij vaak woorden gebruiken, staan bij hen alle zintuigen wagenwijd open. Loyaliteit en trouw zijn belangrijk voor de bewoners, daarom is het goed om lang op zo'n plek te werken. In geloofsgesprekken komen alle levensvragen langs, van ‘mag ik er ook bij horen?’ tot ‘ben ik ook geschapen naar Gods beeld?’”

“Omdat het deze mensen dikwijls ontbreekt aan woorden om voor zichzelf op te komen, zijn ze in kerken behoorlijk onzichtbaar. Maar de taal

van muziek kennen ze als geen ander. Organisten beleefden gouden uurtjes tijdens muziekavonden, als bewoners meezongen en -bewogen. Hun ogen en lichaamstaal spraken boekdelen. Het gaat bij hen om ‘beleven’ en minder om ‘begrijpen’. Ze leven vooral in het heden. Als ik bijbelverhalen vertelde, moesten ze ervaren dat de liefde van God aanwezig was. Daarvoor gebruikte ik de Naardense Bijbel met zijn directe geloofstaal.”

“Met hen in ons midden hebben we als kerk goud in handen. Zij hebben ándere gaven en talenten. Ze houden van rituelen, een taak doen, van betekenis zijn: dingen die echt bij de kerk horen. Ik gun hun veel meer zichtbaarheid. Dat ik hun ambassadeur ben, is voor mij een eretitel!”

Tekst: Tineke van der Stok | Foto: Carla Manten

Meer weten?

Op onbeperktgeloven.nl beantwoordt Roelie allerlei vragen over mensen met een verstandelijke beperking en hun geloof. Als vrijwilliger is ze beschikbaar via roeliereiling.nl en sien.nl.

petrus in het land

krooncrv

Protestantse Kerk

Iedere zaterdagmiddag om 17.10 uur op NPO2

Over een andere boeg

Gooi het net aan stuurboord uit, opperde Jezus toen zijn discipelen niets vingen (zie Joh. 21:6). Ook kerken kiezen soms een andere kant: ze veranderen, of vinden zichzelf opnieuw uit.

Nieuw
Jaartheme:
Aan tafel

Waar een kleine kerk groot in kan zijn

Eernewoude – of Earnewâld, zoals de Friezen zeggen. Een dorpje met zo'n dertig actieve kerkgangers, voornamelijk senioren. Maar de protestantse gemeente is hier niet bepaald ingeslapen. Ook met weinig kerkgangers kun je heel wat werk verzetten. En dat zonder dominee.

Als een gereformeerde en een hervormde kerk fuseren, moet vaak een van beide kerkgebouwen sluiten: samen door één deur. Meestal een pijnlijk proces. Maar in Earnewâld, een protestantse gemeente van zo'n honderdvijftig leden, worden beide kerkgebouwen nog volop benut, en daar zijn ze trots op. Die fusie in 2018 ging natuurlijk niet vanzelf, vertelt Anje Wester, voorzitter van de kerkenraad. Het was in het verleden al verscheidene keren geprobeerd, maar telkens liep dat vast. Totdat er een steeds sterker bewustzijn groeide: als we zo doorgaan, bloeden we langzaam dood. "We beseften: we moeten nu samen doorzetten. We hebben toen een kerkenraadslid uit de hervormde gemeente toegevoegd aan de gereformeerde kerkenraad

om het proces van samengaan goed te ondersteunen. Ook hebben we fusiebegeleiding gekregen van de classis. Het duurde allemaal wel drie jaar en het kostte veel werk. Maar toen konden we toch tijdens een feestelijke dienst in een volle kerk de fusie vieren."

Nieuwe namen

Het idee alleen al om een vertrouwd kerkgebouw te moeten sluiten, is voor veel individuele kerkleden een onoverkomelijke barrière om samen te gaan. In Earnewâld is er daarom voor gekozen de zondagse diensten om en om >

'Ook na de fusie worden beide kerkgebouwen nog volop benut'

in beide kerken te houden. “Dat deden we al, en dat zijn we blijven doen. In de zomer kerken we alleen in de voormalige gereformeerde kerk, maar dan staan de deuren van het andere gebouw wel wijd open.” Dit vanwege de vele toeristen die in Earnewâld komen, vertelt Anje Wester, bijvoorbeeld omdat ze het Nationaal Park De Alde Feanen bezoeken. Het hervormde kerkgebouw had vlak voor de fusie de naam Agneskerk gekregen, genoemd naar de heilige

Agnes. Een icoon die van haar is gemaakt, kreeg een ereplaatsje. “We hebben ook gestemd voor een nieuwe naam voor de gereformeerde kerk, zodat we niet meer gereformeerd of hervormd heten.” Het gebouw werd omgedoopt tot Eben-Haëzerkerk, wat verwijst naar 1 Samuel 7:12: ‘Tot hiertoe heeft de Heer ons geholpen.’

Chips en cola

Die bijbeltekst heeft werkelijk betekenis wanneer

Het besef groeide: als we zo doorgaan, bloeden we langzaam dood

je bedenkt wat er allemaal wordt gedaan door zo weinig mensen. Met Pasen en Kerst bezoekt een handjevol kerkleden wel 220 adressen om namens de gemeente een attentie aan te bieden. Ook mensen die niet naar de kerk gaan, worden bezocht.

“Dat wordt ontzettend gewaardeerd. Zo ontstaat echte verbondenheid tussen de kerk en het dorp. Dat vinden we belangrijk”, zegt Anje Wester. Verder is er een gespreksgroep van jonge vrouwen, een ouderengespreekgroep en een gemengde gespreksgroep, geleid door het kostersechtpaar Wietze en Sietske de Vries. De theologische kring Earnewâldster Rûnte is al twintig jaar een begrip in Friesland en houdt in de winter lezingen in de Eben-Haëzerkerk.

Er is zelfs een jeugdclub van maar liefst dertien kinderen – de Chips- en Colaclub – die eens in de twee weken samenkomt. “Ze vinden het geweldig”, weet de voorzitter van de kerkenraad te vertellen. “De club wordt geleid door Age Veldboom en Johan van der Velde. De kinderen luisteren naar een bijbelverhaal en passen het toe op de praktijk van alledag. Zo hebben ze kerststukjes gemaakt voor de ouderen. En met Sint-Maarten zijn ze langs de deuren geweest om een zelfgemaakt presentje te brengen. In de lente sluiten ze af met een zeiltocht op het skûtsje van Age.”

Leeravonden

De leeravonden wil Anje Wester beslist niet onvermeld laten: telkens vier

avonden met een thema, waar wel zo’n 25 man op afkomt, van protestants tot katholiek en evangelisch. De avonden worden geleid door Sipke Draisma, theoloog en lekendominicaan, die ook weleens voorgaat tijdens de diensten. “Hij weet jong en oud te boeien”, zegt Anje. Ze vertelt hoe blij ze allemaal zijn met de nieuwe interim kerkelijk werkster Pytsje Boonstra, die hen ondersteunt bij het pastoraat, de gespreksgroepen en het ontwikkelen van een visie voor de toekomst. En wat er verder nog gedaan moet worden, dat doet het kleine clubje actieve

‘We zijn met weinig, maar we zetten de schouders eronder’

gemeenteleden gewoon zelf. Anje: “Je kunt niets realiseren zonder trouwe vrijwilligers. En we hebben zes kerkenraadsleden die zeer betrokken zijn. Het voordeel van onze kleine gemeente is dat iedereen de schouders eronder zet. Earnewâld is te klein om een dominee te kunnen betalen. We hebben al vijftien jaar geen eigen predikant en eigenlijk vinden we dat wel prima. Want daardoor hebben we iedere zondag een andere voorganger. Dat trekt ook mensen van

buitenaf en dat vinden we mooi.”

Mini-dorpshuis

Er is nog een nieuwtje te vertellen: sinds 11 juni heeft Earnewâld een mini-dorpshuis, ‘De Doarpskeamer’, achter de Eben-Haëzerkerk. Die kon worden gerealiseerd dankzij een samenwerking tussen de protestantse gemeente en Dorpsbelangen. Er is een deur tussen beide gebouwen, zodat er voor een startzondag of het koffiedrinken na de dienst gebruikgemaakt kan worden van dit dorpshuis. Andersom kan bij activiteiten van de school, de muziekschool of bijvoorbeeld een fair de ruimte van de kerk erbij betrokken worden. Anje Wester: “Je wilt als kerk graag iets voor je dorp betekenen. Met dit dorpshuis staan we als protestantse gemeente nóg meer dan voorheen in verbinding met de mensen van Earnewâld.”

Denk je aan vluchtelingen, dan komt al snel het beeld van een tent in je op. Daarom staat in de kerstcampagne van Kerk in Actie zo'n vluchtelingentent centraal. Als symbool voor kinderen die verlangen naar veiligheid en een beter leven.

De vluchtelingentent bij de Brugkerk in Amersfoort, vorig jaar. Doordat de tent op een zichtbare plek stond, kwamen veel mensen even binnenkijken.

Binnenkijken in een vluchtelingentent

In de adventsperiode staan de tenten bij kerken door het hele land, om aandacht te vragen voor de schrijnende situatie van vluchtelingenkinderen in Griekenland. In de tent kunnen bezoekers van binnen en buiten de kerk met beeld en geluid kennismaken met Ibrahim, Ilana, Asif en Dunia, vier vluchtelingenkinderen. Ook is er de gelegenheid om een kaarsje te branden en mee te doen met de kaartenactie 'Vergeet ze niet'. Daarmee roept Kerk in Actie Haagse politici op om hun Griekse collega's aan te sporen iets te doen aan de onmenselijke behandeling van vluchtelingen.

Behalve het neerzetten van een tent organiseren de kerken ook Geef licht-concerten om geld op te halen voor vluchtelingenkinderen in Griekenland. De concerten worden gegeven door christelijke artiesten. Een aantal kerken houdt ook waken die je kunt bezoeken.

» zingenindekerk.nl

"Laat de Haagse brievenbus ontploffen." Met die oproep vraagt Kerk in Actie mensen om massaal kaartjes naar Den Haag te sturen en de onmenselijke situatie van vluchtelingen in Griekenland aan te kaarten. Doe ook mee!
» kerkinactie.nl/aankaarten

In Kollum organiseerde de protestantse gemeente verschillende activiteiten rond de vluchtelingentent, waaronder een sponsorevent voor jongeren. Met een digitale collectebus haalden de jongeren geld op.

De tentenactie in cijfers

In 2021 bestelden 39 gemeenten een vluchtelingentent

Kerk in Actie heeft dit jaar 100 tenten beschikbaar

Een tent opzetten kost 60 minuten

21 artiesten geven concerten tijdens de kerstcampagne

Opbrengst kerstcampagne 2021: ruim 2 miljoen euro, voor vluchtelingenkinderen in Griekenland en wereldwijd

☆ 'Even op adem komen, zodat je weer verder kunt'

Tussen je 20e en 35e verandert er veel in je leven. Sociale druk, keuzestress, de prestatimaatschappij – het kan je levenslust wegnemen. De pioniersplek Op Adem biedt jonge Utrechtse jongeren een plek van rust.

Na de ziekte en het overlijden van zijn vrouw ging de Utrechtse dertiger Jan Verduijn (nu 40) door een zware periode. Hij ontdekte dat ademhalingsoefeningen en meditatie hem rust brachten in een tijd van rouw. Maar hij ervoer het als een enorm gemis om geen jonge lotgenoten te hebben. "Ik bedacht hoe mooi het zou zijn als jonge mensen een plek hebben waar ze hun zorgen met elkaar kunnen delen en nieuwe levenskracht vinden."

"Als jonge mensen tot rust komen, komt er ruimte voor de grote levensvragen", merkt Jan. "Bij ons kunnen ze delen waar ze op vastlopen. Dat geeft vaak een gevoel van herkenning en diepe verbondenheid."

Jongerenprijs

Op Adem is ontstaan vanuit de Protestantse Gemeente Utrecht en won twee jaar geleden een van de jongerenprijzen van Kerk en Wereld, een fonds binnen de Protestantse Kerk. "Dat bedrag hielp ons enorm bij de start van ons online programma. Hierdoor zijn al honderden jongeren op adem gekomen."

Gods stem verstaan

Zo ontstond het idee voor Op Adem: een pioniersplek waar jongvolwassenen kunnen onthaasten. Met fysieke cursussen, gezamenlijke gezonde maaltijden en online trainingen. Jan: "Veel jonge mensen beseffen dat ze meer rust zouden moeten inbouwen. Maar terugschakelen is moeilijk. Door ademhalingsoefeningen en meditatie – een luisterende gebedsvorm – help ik hen onthaasten en Gods stem verstaan."

Ruimte voor levensvragen

Utrechtse jongvolwassenen weten Op Adem inmiddels te vinden: verschillende groepen volgen cursussen, er is een WhatsApp-community, en meer dan 200 jongeren volgen online trainingen.

Kerk en Wereld wil mensen in de Nederlandse samenleving met elkaar verbinden, ongeacht geloof, kleur of achtergrond. Heb jij – vanuit christelijke inspiratie – een idee dat de wereld voor jongeren van 12-35 jaar mooier maakt? Ding mee naar de Jongerenprijs 2023!

» jongerenprijs.nl

kerk in actie Kom in actie voor vluchtelingen-kinderen in Griekenland

Collecteer online mee!

Maak je eigen collectebus aan via kerkinactie.nl/onlinecollecte

Protestantse Kerk

Kerk en Wereld zoekt Wereldverbeteraars

Heb jij - vanuit christelijke inspiratie - een idee dat de wereld voor jongeren van 12-35 jaar mooier maakt?

Dien je project in en ding mee naar de Jongerenprijs 2023!

Meer informatie en aanmelden: jongerenprijs.nl

KERKEN WERELD

KERK EN WERELD JONGERENPRIJS

Protestantse Kerk

kerk in actie

Misstanden in Griekenland

WAT JIJ NIET MAG WETEN OVER VLUCHTELINGEN

Een kil onthaal in Griekenland

Hulpverleners

Moldavië

PUSHBACKS, BOETES EN CENSUR 68

ZIJ ZIEN HET MET EIGEN OGEN 72

VLAK NA DE RUSSISCHE INVAL: CHAOS EN NOODHULP 78

kerk in actie Dichtbij en ver weg: samen zijn wij de Kerk in Actie. Geïnspireerd door Jezus Christus willen wij delen wat ons gegeven is. Om mensen hoop te bieden en tot hun recht te laten komen – in Nederland en wereldwijd.

Griekenland

Vluchtelingen in Griekenland

wordt het leven onmogelijk gemaakt

Het verhaal dat niet mag worden verteld

Vluchtelingen die in Griekenland aankomen, wacht niet het welkom waarop ze hoopten. Soms worden ze meedogenloos teruggeduwd de zee op. Mensen die hen willen helpen, riskeren een boete. Journalisten die over hun situatie willen schrijven, wordt de mond gesnoerd. “Dit verhaal mag niet worden verteld.”

Vluchtelingen terugsturen de zee op: Griekenland ontkent dat het zich schuldig maakt aan deze ‘pushbacks’. Maar volgens internationaal onderzoek werden tussen maart 2020 en september 2021 ten minste 957 vluchtelingen die het land wilden bereiken, teruggestuurd de Egeïsche Zee op. Alice, medewerker bij Kerk in Actie-partnerorganisatie Borderline op Lesbos, zag het voor haar ogen gebeuren.

Opblaasvlot

“We zien heel bruto vormen van pushbacks,” vertelt ze, “zelfs van mensen die Lesbos al hadden bereikt en zich hadden verstoppt op de stranden, in bossen en in dorpen. We waren dit jaar al getuige van vier pushbacks, waarbij in één geval zeventien kinderen op een reddingsvlot werden gegooid. Ze dreven urenlang op de donkere Egeïsche Zee voordat ze werden gered door de Turkse kustwacht.”

‘Wie ongedocumenteerde vluchtelingen helpt, riskeert hoge boetes en zelfs gevangenisstraf’

Deze kinderen waren al veilig op het strand aangekomen, maar na dit ‘welkom’ van de autoriteiten zaten ze enkele uren later weer op zee. Levensgevaarlijk. We horen zelfs verhalen van mensen die niet eens meer op een opblaasvlot worden gezet, maar rechtstreeks het water in worden geduwd.”

Ook de Griekse Raad voor Vluchtelingen (GCR) maakt zich grote zorgen over de pushbacks. Kleio Nikolopoulou, advocaat bij de GCR, vertelt: “Begin dit jaar zette Griekenland direct zijn grenzen open voor Oekraïense vluchtelingen.

Het richtte een eenvoudige online registratieprocedure voor hen in zodat ze snel toegang konden krijgen tot bijvoorbeeld gezondheidszorg, onderwijs en werk. Maar in diezelfde periode kregen asielzoekers uit andere landen te maken met pushbacks, onder wie zwangere vrouwen en kinderen.”

Alice voelt zich machteloos. “Wat mensen wordt aangedaan, alleen maar om te voorkomen dat ze een asielaanvraag indienen, is onmenselijk. Het is hoopvol dat de grenzen zijn opengesteld voor vluchtelingen uit Oekraïne, maar we zouden zo graag willen dat ook mensen uit andere delen van de wereld die ze zoeken.”

Detentiecentrum

Vluchtelingen in Griekenland wordt in toenemende mate het leven onmogelijk gemaakt. Dat ziet ook Ingeborg Beugel, een Nederlandse journaliste in Griekenland. “Met de miljoenen die Griekenland

van de Europese Unie ontvangt, wordt een afschrikbeleid gevoerd om vluchtelingen vooral niet naar Europa te laten komen. Behalve pushbacks zie je dat vluchtelingenkampen worden ontmuurd of van het ene op het andere moment gesloten. Een landelijk huisvestingsprogramma voor vluchtelingen wordt opeens opgeschort. Dit heeft enorme gevolgen voor de duizenden vluchtelingen. Opeens sta je op straat of word je gedeporteerd naar een gesloten kamp ver buiten de bewoonde wereld, een plek die je beter een detentiecentrum kunt noemen.”

Burgers die ongedocumenteerde vluchtelingen helpen, riskeren hoge boetes en soms zelfs gevangenisstraf, vertelt Ingeborg ook. “Dat is al heel lang aan de gang. Een taxichauffeur op Samos die een gewonde vluchteling naar het ziekenhuis bracht, kreeg daarvoor een boete van 5.000 euro. Een wet uit april 2020 zegt dat advocaten op de ‘aanspoeilanden’ geen contact mogen hebben met zogenaamde new arrivals: mensen die net met een bootje op het eiland zijn >

‘Zeventien kinderen werden op een reddingsvlot gegooid en dreven urenlang op zee’

Kerk in Actie in Griekenland

In Griekenland zet Kerk in Actie zich samen met drie partnerorganisaties in om vluchtelingen zorg, kleding, voedsel, onderwijs en waar mogelijk een betere plek te bieden. "De nood is nog steeds hoog", vertelt programmaleider Karin van den Broeke. "Mensen zitten op elkaar gepakt in onveilige kampen, minderjarige vluchtelingen zwerven maandenlang op straat. Gezinnen die het geluk hebben dat ze een flatje in Athene hebben, zijn afhankelijk van voedselhulp van de kerk."

Dit deed Kerk in Actie in 2021:

- **238 minderjarige vluchtelingen** kregen medische zorg en begeleiding in opvanghuizen in Athene, én ze konden meedoen aan sportactiviteiten.
- **3.100 hygiënepakketten** werden uitgedeeld in opvangkampen.
- **10.000 voedselpakketten** werden verdeeld onder vluchtelingengezinnen en arme Griekse families in Athene.
- **12.500 maaltijden** werden verstrekt aan vluchtelingen en dakloze Grieken in Athene.

En verder:

- We lobbyden bij de Nederlandse overheid om vluchtelingen een betere plek te geven.
- Op Lesbos kregen vluchtelingen bij aankomst een pakket voor de eerste levensbehoeften en juridische bijstand.
- Vluchtelingenkinderen op Lesbos én alleenstaande minderjarige vluchtelingen in Athene kregen onderwijs.

Hoe kun jij helpen?

- Voor **€ 14** krijgt een minderjarige vluchteling een maand gezondheidszorg.
- Voor **€ 19** krijgt een vluchtelingengezin een maandelijks voedselpakket.
- Voor **€ 30** krijgen 50 vluchtelingen eten en drinken na aankomst op Lesbos.

Geef via de QR-code.
Dankjewel!

Churches Commission for Migrants in Europe (CCME) en vicevoorzitter van de werkgroep Vluchtelingen van de Raad van Kerken in Nederland. In die functies vraagt hij bij de politiek in Den Haag en Brussel aandacht voor de situatie van vluchtelingen. "Ook al mogen we niet zien wat er in Griekenland gebeurt en worden vluchtelingen ver van de bewoonde wereld weggestopt achter muren, kerken zijn eensgezind in hun houding ten opzichte van deze situatie. Dat past binnen de traditie van kerken: opkomen voor mensen in nood, niet weggijken."

zijn, vooral als ze alleen op de vlucht zijn, een makkelijke prooi voor de seksindustrie. Er zijn sinds 2015 tienduizenden kinderen verdwenen. Soms zijn deze kinderen op hun 4e al suïcidaal. Wat wil je als je wordt weggestopt in een afgelegen kamp, zonder onderwijs, zonder medische en psychologische zorg, zonder ouders of met structureel zwaar depressieve ouders. Stel het je voor: wonen op een plek waar helemaal niets te doen is, en dat vele jaren lang ..."

Ook Goos Minderman heeft het met eigen ogen gezien: "De opvangcentra in Griekenland zijn inderdaad detentiecentra geworden. Die staan daar al zeven jaar. Kinderen groeien er op, worden er volwassen en kunnen vrijwel niets doen. De uitzichtloosheid druipt er vanaf." Goos is voorzitter van de Europese netwerkorganisatie

aangekomen. Telefoons van advocaten worden afgeluisterd. Als je wordt betrap, verlies je je advocatenlicentie." Ook is er sinds het najaar van 2021 een nieuwe Griekse perswet van kracht die bepaalt dat journalisten geen fake news meer mogen publiceren. "Maar de regering bepaalt wat nepnieuws is. Eigenlijk is er geen persvrijheid meer in Griekenland, dat onlangs dan ook 38 plaatsen is gekelderd op de wereldranglijst voor persvrijheid. Griekenland doet 't het slechtst van heel de EU en staat wereldwijd áchter Botswana en Congo. Dit verhaal mag niet worden verteld." Ingeborg zelf moest Griekenland vorig jaar verlaten vanwege haar kritische houding.

Uitzichtloos

Voor vluchtelingenkinderen heeft deze situatie rampzalige gevolgen. Ingeborg: "Kinderen

Geef ook!

Met de kerstcampagne 'Geef licht' komt Kerk in Actie op voor vluchtelingenkinderen in Griekenland.

Maak een gift over op NL 89 ABNA 0457 457 457 o.v.v. 'Vluchtelingenkinderen Griekenland' of geef aan de collectant aan de deur. Hartelijk dank!

» kerkinactie.nl/geeflicht

*'Opkomen voor mensen in nood,
niet weggijken, dat past binnen
de traditie van kerken'*

Stem

Via de CCME wil Kerk in Actie – samen met 300 kerken en vluchtelingenorganisaties in Nederland en Europa – een verschil maken. Karel Jungheim, specialist vluchtelingen bij Kerk in Actie: "Aandacht voor de vluchtelingenproblematiek in Griekenland is belangrijk. Juist als kerk moet je je inzetten voor mensen van wie de stem niet gehoord wordt. Daarom geven wij hun die stem. Dat hebben we gedaan voor ongedocumenteerden, bij het kinderpardon, en na de brand in kamp Moria op Lesbos toen we opriepen om 500 minderjarige kinderen naar Nederland te halen. En we doen het nu weer. We blijven aan de deur kloppen: 'Frappez, frappez toujours', zoals de Fransen zeggen. Klop met ons mee. Laat vluchtelingenkinderen in Griekenland niet in de kou staan!"

'Ik blijf aankloppen bij de overheid'

Sinds de vluchtelingenstroom naar Griekenland begon, werkt Lexia* op Lesbos. Langzamerhand verliest ze de moed door al het onrecht dat vluchtelingen wordt aangedaan. Door het eindeloze wachten in afgesloten kampen dreigen zij alle hoop te verliezen. "Europa, dóé iets!"

Lexia (39) werkt bij een organisatie op Lesbos die net aangekomen vluchtelingen opvangt. De organisatie geeft hun eten en kleding en helpt bij de registratie.

"Wat ik hier op Lesbos zie, breekt mijn hart. Vluchtelingen krijgen geen warm welkom, maar stuiten op potdichte grenzen. Mensen die Lesbos wel bereiken maken grote kans teruggestuurd te worden, de zee weer op. Bij deze 'pushbacks' worden vaak ook al hun bezittingen afgenomen. Het geluid van gillende vrouwen en kinderen gaat door merg en been."

'Het breekt mijn hart hoe vluchtelingen worden behandeld'

"Lukt het je wel om aan te komen, dan beland je direct in een kamp. 'Gevangenis' is een beter woord. Vluchtelingen moeten toestemming vragen om te eten, ze moeten vragen hoeveel minuten ze mogen douchen. Naarmate de onzekerheid langer duurt, vervliegt al hun hoop. Van binnen gaan ze langzaam dood."

"Dit geweld tegen vluchtelingen moet onmiddellijk stoppen. Deze kwetsbare mensen hebben recht op een menswaardig bestaan en een veilig leven. De rest van Europa kijkt weg, de Europese Unie lijkt het prima te vinden dat ze opgesloten zitten op Griekse eilanden, in kampen waar geen journalisten binnen mogen. Hoe minder verhalen in de media, hoe beter. Dit is onacceptabel, dóé iets!"

* De namen van Lexia en Alexandra zijn uit veiligheidsoverwegingen gefingeerd.

Alexandra (43) werkt in Athene bij een organisatie die jonge vluchtelingen opvangt. Tieners die moederziel alleen in Griekenland aankomen, krijgen aandacht en support bij hun asielaanvraag.

'Griekenland heeft zijn zaakjes niet op orde'

Al twintig jaar maakt ze zich hard voor kwetsbare mensen op de vlucht. Het idee dat ze daarmee de wereld verandert, heeft Alexandra* niet meer. Het Europese afschrikbeleid boort haar hoop finaal de grond in. "Ik doe geen oog dicht."

"Op steeds meer momenten vraag ik me af waarom ik dit werk nog doe. Zoveel uitdagingen, nog meer teleurstellingen, ik voel me enorm machteloos. Vluchtelingen worden in Griekenland als uitschot behandeld en voelen dat ze niet welkom zijn. Mijn hart huilt als ik eraan denk wat dat met jonge mensen doet."

"Voor de buitenwereld lijken de zaakjes in Griekenland op orde, maar niets is minder waar. Eindeloze asielprocedures, te weinig opvangplekken, nauwelijks recht op basisbehoeften: álles wordt uit de kast gehaald om vluchtelingen te ontmoedigen voet aan wal te zetten in Europa. Negatieve verhalen in de media zorgen dat de vreemdelingenhaat

toeneemt en Griekse burgers steeds vijandiger worden richting nieuwkomers."

"Toch geef ik de moed niet op. Als christen is het mijn plicht om op te blijven komen voor kwetsbare mensen. Daarom blijf ik aankloppen bij de overheid. De sleutel ligt bij de politieke wil om vluchtelingen een kans te geven. We zagen het bij de hartelijke ontvangst van Oekraïners: het kán! Een gelijke behandeling voor ieder mens op de vlucht is mijn grootste wens. Al voelt maar één vluchteling zich gezien, krijgt één tiener een beter leven. Dan is het niet voor niets geweest."

'De kerk kijkt niet weg'

Goos Minderman, Raad van Kerken

Goos Minderman

Wachten, wachten en nog eens wachten. Voor vluchtelingen in Griekenland is dat eindeloze wachten erger dan de gammele tenten, de kou en de honger. Soms duurt het jarenlang. Goos Minderman, lobbyist bij de Raad van Kerken, heeft het met eigen ogen gezien. De uitzichtloosheid raakte hem het meest. Vluchtelingenkinderen in Griekenland maken mee wat geen enkel kind zou mogen meemaken. Ze zijn nergens in Europa welkom. Kerk in Actie gunt deze kinderen een beter leven. "Journalisten wordt verboden om erover te schrijven. Maar ook al mogen we niet zien wat er in Griekenland gebeurt, de kerk kijkt niet weg."

Met de kerstcampagne 'Geef licht' komt Kerk in Actie op voor vluchtelingenkinderen in Griekenland.

Maak een gift over naar NL 89 ABNA 0457 457 457 o.v.v. 'Vluchtelingenkinderen Griekenland' of geef aan de collectant aan de deur. Hartelijk dank!

» kerkinactie.nl/geeflicht

Vergeet ze niet!

Kaartenactie voor vluchtelingenkinderen

“De onmenselijke situatie van vluchtelingen in Griekenland móét veranderen.” Karin van den Broeke, programmaleider van Kerk in Actie, roept iedereen op om mee te doen aan de kaartenactie ‘Vergeet ze niet’. Schrijf mee, dan geef ook jij een signaal aan Den Haag.

“We kunnen niet langer weggijken, ook politici niet”, zegt Karin van den Broeke na een bezoek aan vluchtelingen in Griekenland. Deze adventsperiode stimuleert Kerk in Actie zoveel mogelijk mensen om een kaartje naar Tweede Kamerleden te sturen. Van den Broeke: “Zij kunnen het huidige harde beleid menselijker maken. Samen geven we vluchtelingen in Griekenland een stem.”

De situatie zoals we die zagen in Ter Apel – te weinig slaapplekken, gebrek aan hygiëne, onveiligheid – speelt in Griekenland al jaren, maar dan nog veel erger. “Vluchtelingen wachten er in barre omstandigheden en grote onzekerheid hun asielpcedure af”, zegt Karin van den Broeke. “Mensen die willen helpen, riskeren een boete. Journalisten die erover schrijven, wordt de mond gesnoerd. Dit kan zo niet langer.”

Hoe doe je mee?

Pak een kaart naar keuze, kijk op kerkinactie.nl/aankaarten voor een voorbeeldtekst en het postadres, schrijf je kaart, plak een postzegel (tip: decemberzegel!) en verzend 'm naar de Tweede Kamer.

Tineke van der Stok | Foto: Yousif Al Shewaili

Zingenindekerk.nl

Kom naar een Geef licht kerstconcert voor vluchtelingenkinderen in Griekenland

Boek je ticket voor een concert bij jou in de buurt op zingenindekerk.nl/kerst2022

Er is nog zoveel wereld te dienen buiten de kerk.

Je komt als geroepen.

Wil je bijdragen aan kerk-zijn te midden van 17 miljoen Nederlanders? Kijk dan op de website van de Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk in Nederland. Wij zijn op zoek naar predikanten die binnen én buiten de kerkmuren jong en oud weten aan te spreken. Wil jij anderen inspireren? Je komt als geroepen. Kijk voor meer informatie en vacatures op werkvoordekerk.nl

Protestantse Kerk

Vindplaats van geloof, hoop en liefde

Moldavië

Ștefan Vodă

‘Ik wil niets liever dan terug naar huis’

Waarin een klein land het verschil kan maken: duizenden Oekraïners kregen sinds het begin van de oorlog een warm welkom in buurland Moldavië. Natalia Baltah en haar zoon zijn twee van hen.

Als eind februari de eerste bommen vallen in Oekraïne, slaat Natalia (31) met haar zoon op de vlucht. Hun woonplaats in de buurt van Odessa is niet veilig voor de Russische aanvallen. Haar man en ouders moeten noodgedwongen achterblijven. Natalia slaagt erin de Moldavische grens te bereiken. Ze is niet de enige: duizenden wanhopige Oekraïners zoeken in dit buurland een veilig heenkomen. “Het was een enorme chaos bij de grens”, vertelt ze. “Zelfs de douanebeambten sloegen op de vlucht. Er was totale paniek door alle berichten over de oorlog.”

‘De Moldaviërs hebben hun hart echt voor ons opengesteld’

Leven in angst

Natalia vindt onderdak in een noodhulpcentrum van Kerk in Actie-partner Home Care in Ștefan Vodă, een stadje dicht bij de zuidgrens van Moldavië. Daar krijgt ze korte tijd later een bericht dat niemand wil horen: haar man en ouders zijn omgekomen toen een raket hun flatgebouw raakte. Het verdriet is van haar gezicht af te lezen. “Alleen de onderste drie verdiepingen bleven overeind, van de rest is niets meer over dan een stapel stenen. Alle bewoners zijn omgekomen. Ik durf mijn kind nog niet te vertellen dat zijn vader, opa en oma, en ook vriendjes uit de flat er niet meer zijn. Als hij naar hen vraagt, zeg ik dat ik geen verbinding kan krijgen.” Over de rest van haar familie en vrienden zegt Natalia: “Ze hebben het zwaar, ook nu nog. De vele luchtoorlogen maken het bijna onmogelijk om normaal door te leven. Het alarm gaat meerdere keren per dag af, ook in het westen van Oekraïne. Dat betekent dat je steeds weer naar de schuilkelder moet. Het leven in Oekraïne is omgeven door angst.”

Gastvrij

In het opvangcentrum van Home Care zitten tientallen Oekraïense vluchtelingen. “Er druppelen nog elke dag mensen binnen die onze hulp nodig hebben”, vertelt Tamara Adasan, directeur van Home Care. “We kunnen het nu beter overzien dan in februari. Toen kwamen er elke dag duizenden mensen de grens over. Gelukkig kregen we al binnen enkele dagen financiële steun van Kerk in Actie om levensmiddelen en hygiënematerialen te kopen en medische zorg te bieden.”

Natalia is erg dankbaar voor alle hulp van Home Care. “De mensen hier hebben hun hart echt voor ons opengesteld. De Moldaviërs zijn zo gastvrij! We krijgen eten en medische zorg, en mijn kind kan hier naar school. Wat zou ik zonder hen moeten?”

Toekomst

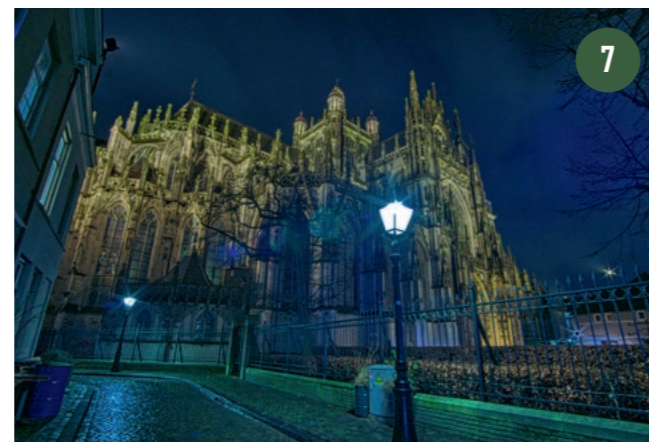
Hoe goed ze het ook heeft in Moldavië, Natalia wil het liefst zo snel mogelijk naar huis. “Ik wil niets liever dan mijn kind een toekomst geven in Oekraïne. Dat is en blijft ons thuisland. Maar dan moet er eerst een einde komen aan deze verschrikkelijke oorlog. Ik hoop dat regeringsleiders snel tot het besef komen dat geweld niets oplost. Ik verlang zo naar vrede.”

Kerk in Actie-partner Home Care helpt Oekraïense vluchtelingen in Moldavië met onderdak, eten en medische zorg.

Unieke kerstnachtdiensten

Een kerstnachtdienst is op zichzelf al bijzonder, maar op deze zeven plekken helemaal. En mocht je na de feestelijke decembermaand nóg een kerstviering willen meemaken, dan kun je (net als Egeria, zie pag. 17) op 6 januari terecht in de Geboortekerk in Bethlehem voor de Grieks-orthodoxe kerstmis.

1 Nicolaaskerk – Vlieland

Ook dit jaar is de enige kerk op Vlieland het decor van een drukbezochte kerstnachtdienst. Zowel voor eilanders als bezoekers is het bijzonder om de viering hier te ervaren. Met een lokaal kleinkoor dat vierstemmig a capella kerstliederen ten gehore brengt.
» nicolaaskerk-vlieland.nl

2 FloraHolland – Rijnsburg

Al veertig jaar lang wordt een hal van bloemenveiling FloraHolland in Rijnsburg voor kerstavond omgebouwd tot kerk. Hier kunnen minstens 1500 bezoekers samen Kerst vieren. Spreker is Bert Noteboom, William Broeders & Band verzorgt de muzikale ondersteuning.
» floradiensten.nl

3 Sint-Vituskerk – Dedemsvaart

De Sint-Vituskerk in Dedemsvaart is het toneel van de jaarlijkse kerstnachtdienst in de Overijsselse streektaal, uitgezonden door RTV Oost. Als teken van verbinding met Kerst gaan de bisschoppelijk vicaris Cornelissen en classispredikant ds. Van der Kamp gezamenlijk voor.
» emmanuelparochie.nl/dedemsvaart

4 Leger des Heils – Goes

Kerst is voor iedereen, wat je situatie ook is. Daarom houdt het Leger des Heils, net als in voorgaande jaren, een kerstnachtdienst in het korpsgebouw in Goes. Na afloop kun je elkaar ontmoeten rond een warm vuur, onder het genot van koffie en kerstbrood.
» legerdesheils.nl/locatie/buurthuis kamergoes

5 Schaapskooi – Epe/Heerde

Van heinde en verre trekken mensen op de avond van 24 december naar de heide bij Epe/Heerde, begeleid door de Veluwe 'Midwienterhoornbloazers'. Aangekomen bij de schaapskooi zijn zij getuige van een sfeervolle buitendienst vol muziek én schapengeblaat. Dichter bij het kerstverhaal kan bijna niet!
» facebook.com (zoek op 'Kerstavondsamenkomst Schaapskooi')

6 Oosterkerk – Sneek

Een kerstnachtdienst met alle toeters en bellen, daarvoor kun je terecht in de Oosterkerk in Sneek. Niet één, maar twee diensten op één avond. Met medewerking van het Fanfareorkest 'Harmonie Sneek' én het Stedelijk Muziekkorps. Dat belooft een feestelijke start van Kerst!
» pknsneek.nl

7 Sint-Jan – Den Bosch

De traditionele kerstnachtmis in de Sint-Janskathedraal in Den Bosch mag niet ontbreken in deze lijst. Een duister verlichte kathedraal, een zee van kaarsen, en vrolijk luidende klokken om middernacht precies. Meer dan 4000 bezoekers, verdeeld over twee missen, kunnen ervaren hoe het licht terugkeert in de duisternis.
» sintjandenbosch.nl

#KERK

Dit schreven of vertelden lezers over de kerk (en over *Petrus*). Ook reageren? Mail naar petrus@protestantsekerk.nl

Dit is ook een manier om als kerk geld binnen te krijgen. #pkn #odijk #speciaalbier #wittekerkje

– @MiekeOlee op Twitter

Avondmaal met ontbijtkoek in de Engelse kerk in Delft. Ontbijtkoek voelt zo knullig en zo Nederlands dat ik in de plechtigheid van het moment toch even moest giechelen.

– @EvenElise op Twitter

Ik hou van de opnames van liederen uit het *Liedboek* door 'Petrus in het land' en helemaal mooi dat @sytsebuwalda ook een bijdrage levert. Vind dit verrassend mooi.

– @FloreatSemper op Twitter

» petrus.protestantsekerk.nl/petrusinheland

Mensen maken de #kerk en ieder #mens heeft een #verhaal. Die verhalen willen we graag met je delen, omdat we geloven dat delen rijker maakt. Bekijk hier ons overzicht met verhalen!

– @protestants038 over de persoonlijke verhalen van gemeenteleden op de website

» pknzwolle.nl/pgz-zwolle/verhalen

Een enorme verhandeling over christelijke martelaren sinds de vroege kerk, protestantse versie, inclusief klaagzang over de "opgeblazen oppermacht der pausen". Leuk tegengeluid in de boekenkast. #geschiedenis #katholiek #bibliofiel

– @Meester_Mies op Twitter over het boek *Geschiedenis der martelaren* (1868)

Goede #Zondag gewent! Het magazine #Petrus van @PKNnl biedt weer genoeg gevarieerde leesstof over geloof, hoop en liefde. Heer, ontferm U over deze gebroken wereld!

– @EikoSmid op Twitter

Colofon

Petrus is het gratis kwartaalblad van de Protestantse Kerk in Nederland. In het magazine lees je persoonlijke en inspirerende verhalen over geloof, hoop en liefde, over hoe samen kerk-zijn troost, steun en zin geeft.

Redactie

Marusja Aangeenbrug (hoofdredacteur), Bas Popkema (eindredacteur), Janet van Dijk, Jedidja Harthoorn, Mathilde Schouwstra

Aan dit nummer werkten verder mee:

Lennart Aangeenbrug, Heiko Bertram, Marloes van Doorn, Stephan Egbers, Elsbeth Gruteke, Anjo de Haan, Inge van Heerde, Gerritjan Huinink, Annelies Jans, Daniëlle Leder, Kirill Karpaliuk, Keren de Krijger, Carla Manten, Marjan van der Meer, Roel Ottow, rk_pho, Elze Riemer, Xander de Rooij, Esther van Schie, Anne-Mareike Schol-Wetter, Joyce Schoon, Auke Schouwstra, Jaap Schuurman, Yousif Al Shewaili, Niek Stam, Tineke van der Stok, Sjaak Verboom, Jan Verhage, Marieke Viergever, Paul Visser, Rob Visser, Leonard Walpot, Niels Wenstedt, Thea Westerbeek, Bertil van Wieren, Riejana de Winter

petrus.protestantsekerk.nl
[@PetrusProtestantseKerk](https://www.facebook.com/PetrusProtestantseKerk)
(030) 880 18 80
abonnement@petrusmagazine.nl voor een gratis abonnement of adreswijziging,
petrus@protestantsekerk.nl voor opmerkingen.

Aanmelden nieuwsbrief: petrus.protestantsekerk.nl/nieuwsbrief. Het magazine verschijnt volgend jaar in februari, mei, augustus en november.

Giften voor het magazine *Petrus* zijn van harte welkom op het rekeningnummer van de Protestantse Kerk, NL10 ABNA 0444444777 o.v.v. 'Gift Petrus'.

Extra exemplaren bestellen?

Bestel via protestantsekerk.nl/webwinkel met de bijpassende productcode: CO22-7106 (Petrus 20).

Vormgeving

Redmatters redmatters.com

Advertenties

Theo Wijbenga, advies@theowijbenga.nl
(06) 51 42 61 79

Druk

Habo DaCosta, Vianen

Leesbepanking

Voor mensen met een leesbepanking is *Petrus* ook gratis verkrijgbaar in braille, grootletter, digitale en gesproken vorm. Informeer bij de CBB: tel. 0341 - 56 54 77, e-mail klantenservice@cbb.nl.

Creatief collecteren in de Protestantse Gemeente Delfgauw: een QR-code bij elke zitplaats.

'Het heeft
lang geduurd
voordat ik **de weg**
vond in de kerk'

Martha Wagteveld-Osborn (48) is blij dat ze een gemeente gevonden heeft waar de preken raken aan haar dagelijks leven. Op pag. 28 vertelt ze over haar zoektocht.